

INGELICHT

Defensie

Informatiemagazine voor de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
oktober 2008 - Nr 5

Counter-IED team
MIVD bindt strijd aan
tegen bembommen

Met lezersonderzoek

INHOUDSOPGAVE

colofon

Ingelicht wordt uitgegeven onder verantwoordelijkheid van de directeur Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD).

Eindredactie:

S.A.H. Stuiver

Redactie:

N.E. van den Brink

M.P. van Woudenberg

Technische ondersteuning:

F.W. Wingelaar.

Redactieadres:

MIVD/Bureau Communicatie

Postbus 20701, 2500 ES Den Haag

E-mailadres: mivd@mindef.nl

Telefoon: 070 - 441 90 40

Fotografie: Ministerie van Defensie, Archief Defensiekrant, AVDD

Vormgeving: Theo Olsthoorn en Kommer de Heer

Druk en lithografie:

UnitedGraphics

Oplage: 1.000 expl.

Deadlines Ingelicht

Mocht u de redactie van informatie willen voorzien, denk dan even aan de volgende data:

Inleveren   Verschijnings

Kopij   datum

19 november   11 december

De redactie behoudt zich het recht voor om bijdragen - waaronder ingezonden brieven - niet, gedeeltelijk of gewijzigd te plaatsen. Aan de inhoud van dit blad kunnen geen rechten worden ontleend. Voor gebruik van teksten en foto's uit dit blad dient u toestemming te vragen aan de redactie.

Omslag: Counter-IED team MIVD bindt strijd aan tegen berrbommen

- 4 'Terrorisme is nooit eenvoudig'**

- 16 'Gratis cursus veiligheidsbewustzijn'**

- 6 Toppunt van samenwerking MIVD en AIVD**

- 10 Hercules computer in gebruik genomen**

- 10 Nieuwe antenne in Eibergen komt in zicht**

- 18 Counter-IED team MIVD: 'Netwerken om netwerken te bestrijden'**

- 20 I&V in beweging**

- 11 Column Veiligheidszaken: Zo langzaam als een schildpad... het Identiteitsbewijs Defensie komt eraan**

- 22 Westerse berichtgeving: 'Propaganda voor Taliban?'**

- 24 Versterking inlichtingenketen 'Het water stroomt'**

- 24 Lezersonderzoek**

- 25 Samenwerking AS en BCOM**

- 26 AMO-teambuilding en Battlefieldtour**

- 26 Cartoon**

- 27 Sfinx: De man achter Co de Rood**

- 28 Reusers kolom**

- 12 'Een dag uit het leven van Boei'**

- 13 Column MC**

- 14 Verandering voor leiding en personeel van de MIVD**

HOEZO CRISIS?

De wereld om ons heen wordt een beetje gek. Het geld dreigt op te raken en dus maken diverse overheden er miljarden bij. Dat klinkt als een prima oplossing, alleen niet iedereen vertrouwt op de goede afloop. Velen kijken dus de kat uit de boom. Het gevolg is: een langere voortzetting van de crisis wegens gebrek aan vertrouwen. De landen kijken ook naar elkaar, het kan immers niet zo zijn dat een land alleen maatregelen neemt en een ander niet, want dan hollen alle spaarders naar het land dat de meeste garanties biedt. De Europese landen worden dus uitgedaagd samen te werken in een crisis en elkaar vertrouwen te schenken, teneinde het tij te kunnen keren. Zelfs het machtige Amerika roept bij monde van president Bush op tot internationale solidariteit.

Hoe zit dat bij ons, bij de MIVD met dat vertrouwen? U vertrouwt er bijvoorbeeld op dat de beloften die de leiding u al twee jaar maakt nu ondertussen ook eens een beetje uitkomen. En is dat zo? Of wordt u voortdurend gevraagd hard te werken en wordt de werkdruk hoog gehouden met steeds meer nieuwe eisen en doelen en wordt uw vertrouwen beschaamd?

Laten we eens kijken wat we er van hebben gebakken tot nu toe. We beginnen met de per 1 mei nieuw ingevoerde organisatie. Het beloofde loopbaanbeleid begint vorm te krijgen. Militairen kunnen zeer binnenkort een loopbaan binnen Inlichtingen krijgen (net als onze militair-juristen een eigen loopbaan hebben), zonder dat hiervoor een bijzonder dienstvak hoeft te worden opgericht. Burgers krijgen meer en meer MD stoelen en er wordt als eerste proef al uitgewisseld met de AIVD, dus meer kansen. Er komt steeds meer personeel bij en we hebben ons het afgelopen jaar in driehonderd open sollicitaties mogen verheugen. Hoe het met de (on)tevredenheid van het personeel is gesteld, horen we binnenkort uit de resultaten van het werkplek tevredenheidsonderzoek. Ik constateer dat MIVD'ers goed meedenken op de vele heidagen en saamhorigheidsvenementen van de diverse afdelingen.

Rekencentrum

Spullen. Hoe staat het daarmee? Er vinden binnen ons gebouw nog steeds verhuizingen plaats. We hebben zelfs een bruggenhoofd geslagen aan de overzijde van de weg in gebouw 35. We gaan definitief niet van de kazerne af en de belangrijkste klant (operaties) verhuist in de vorm van het PGHK naar de Freek toe en wordt onze buur. Het rekencentrum gebouw 34 gaat er komen. Ik heb net de nieuwe super computer Hercules zien openen door de PSG, waarmee we een van de krachtigste Nederlandse supercomputers hebben. Door componenten bij te kopen rond een kern die ook bij NASA wordt gebruikt, is groei mogelijk tot de krachtigste Nederlandse supercomputer. ATLAS draait met dank aan een extra krachtsinspanning van alle betrokkenen. En zonder pasje kun je niet meer werken, printen en het gebouw in. Nu wordt er voor defensiebegrippen innovatief gewerkt aan het beheer in samenwerking met DTO en een externe partij.

De zonwering hangt en in overleg met het MC is besloten om het ARBO onderzoek te vervroegen, en te bezien of we verder kunnen verbeteren op het gebied van arbeidsomstandigheden.

Resultaten dan? Dat is een beetje moeilijk uit te leggen in een ongerubriceerd blad, dus laten we eens kijken of we dat kunnen vertalen in positieve belangstelling van anderen of nieuwe samenwerkingsvormen. Met andere woorden: zijn we een interessante partner? Met de AIVD hebben we een goede band opgebouwd; de unit contraprolikeratie is net geopend, Team CALA wordt steeds beter, we borrelen regelmatig bij elkaar en er wordt gewerkt aan een lijst van verdere onderwerpen ten behoeve van betere effectiviteit met betrekking tot samenwerking. Op het seminar 'Inlichtingen & Veiligheid in Beweging' werd door vele belangrijke inleiders lovend gesproken over de kwaliteit van de producten van de MIVD. Hetzelfde heb ik mogen vernemen van de coördinator IV diensten (de secretaris-generaal van Algemene Zaken). De Commandant der Strijdkrachten en DDOPS steken hun tevredenheid niet onder stoelen of banken. Op internationaal vlak worden we overstelpt met bezoeken en uitnodigingen om zaken te doen (ga maar eens bij Bureau Externe Relaties langs). Maar het belangrijkste is dat we dagelijks worden geconfronteerd met de belangrijke rol die we spelen voor de veiligheid van onze jongens en meisjes in operatiegebieden. Kortom, belangrijke nationale en internationale klanten en partners vertrouwen ons.

Controle?

Zijn we er dan al? Nee, we zullen er NOOIT zijn, aangezien een flexibele en intelligente organisatie mee veert met de eisen van de markt. Daar kunt u op vertrouwen. Er gebeurt zo veel binnen de MIVD (ook vervelende dingen) dat het niet in mijn column past. Ik ben er blij mee dat er zoveel gebeurt. Dat geeft mij vertrouwen in de toekomst, waarin we een belangrijke rol zullen blijven spelen. En dat vertrouwen is gebaseerd op U. Want die veel te korte opsomming van resultaten heeft de MIVD niet gedaan, maar WIJ. Wij zijn immers de MIVD.

Vertrouwen is goed, controle is beter? Zonder vertrouwen geen resultaten en dan valt er helemaal niets te controleren. Vertrouwen krijg je niet, dat moet je verdienen! Ik ben er trots op met u te mogen werken en u te mogen vertegenwoordigen in binnen- en buitenland, ik VERTROUW op mijn personeel, want zoals u net las... dat vertrouwen heeft u verdiend.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Pieter Cobelens', written over a horizontal line.

Pieter Cobelens
Generaal-majoor

De minister-president, minister van Defensie, de Commandant der Strijdkrachten, maar ook de Operationele Commando's (Zee-, Land- en Luchtmacht). Het zijn allemaal klanten van de MIVD. Wat vinden zij eigenlijk van deze dienst en de producten die hier worden geleverd? Ingelicht gaat een rondje langs de klanten. In dit artikel komt de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding aan de orde.

'Terrorisme is nooit

De Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (NCTb) is in 2005 aangesteld om de samenwerking te verbeteren tussen de twintig instanties die zijn betrokken bij terrorismebestrijding. De coördinator is verantwoordelijk voor beleidsontwikkeling, het regisseren van beveiligingsmaatregelen bij de bestrijding van terrorisme en de analyse van (inlichtingen)informatie. Wat dat laatste betreft is de NCTb een klant van de MIVD.

De NCTb bestaat nu vierenhalf jaar. Al sinds de oprichting van de NCTb is er veel samenwerking geweest met de MIVD. Tussen de twintig organisaties waarmee de NCTb nauw samenwerkt, zoals het Korps Landelijke Politiediensten (KLPD), Nationaal Forensisch Instituut, Openbaar Ministerie, nemen de inlichtingendiensten MIVD en AIVD een specifieke plaats in. "Terrorismebestrijding staat of valt met een goede inlichtingenpositie", zegt Tjibbe Joustra. "Daarmee kan een aanslag zoals in Londen of Madrid worden voorkomen. Dat is namelijk ons voornaamste doel. Hoewel men vaak denkt dat het veroordelen van plegers van terroristische aanslagen de belangrijkste plaats inneemt, is dat het tweede doel. Als de politie of het Openbaar Ministerie ingrijpt, gebeurt dat vaak in een vroeg stadium. Dan is het moeilijk tot een veroordeling te komen, omdat het strafbare feit, de aanslag, nog niet heeft plaatsgevonden."

Dreiging Terrorisme Nederland

Elke drie maanden geeft de NCTb het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN) uit. Die wordt gemaakt op basis van informatie van de AIVD, MIVD, KLPD, IND en open bronnen. "Die organisaties zijn onze voedingskanalen. We hebben dus veel overleg met de MIVD. Dat overleg is belangrijk om de vraag expliciet te kunnen stellen. Wat willen we weten en waarom? Door het overleg kunnen we gericht vragen stellen. De dienst zorgt voor de inbreng. Wij laten er een analyse op los en vervolgens koppelen we het terug."

Joustra is tevreden over de producten van de MIVD, maar natuurlijk ziet hij ook ruimte voor verbetering. Hij geeft aan: "De MIVD heeft diepgaande kennis, zeker over die gebieden waar Nederland uitzendingen heeft. We vragen inlichtingendiensten om informatie: daarna analyseren we die informatie, kijken we naar passende maatregelen en hoe we die kunnen uitvoeren."

De MIVD heeft een goede informatiepositie, in bijvoorbeeld Afghanistan. Een paar jaar geleden was er meer sprake van *home grown terrorisme*. Tegenwoordig is er een internationale dreiging. Dan is het werk van de MIVD van cruciaal belang. Bijvoorbeeld wanneer er een Kamerdelegatie naar het buitenland vertrekt om daar polshoogte te nemen, dan geeft de MIVD een dreigingsanalyse.

In het stelsel Bewaken en Beveiligen speelt de MIVD voor ons een cruciale rol. De interceptiecapaciteit is goed. Ook merk je dat de samenwerking tussen de MIVD en de AIVD beter en intensiever is geworden. De samenwerking die enkele jaren geleden ingezet is, krijgt daadwerkelijk vorm. Goed voorbeeld is natuurlijk de unit contraproliëratie (zie ook vanaf pagina 6 red.)."

Wat de dienst kan verbeteren is frequenter en diepgaander informatie

eenvoudig'

Als de politie of het Openbaar Ministerie ingrijpt, gebeurt dat vaak in een vroeg stadium. Dan is het moeilijk tot een veroordeling te komen, omdat het strafbare feit, de aanslag, nog niet heeft plaatsgevonden

geven, vindt de coördinator. "Dat is echter geen geheim. Ik bespreek dat regelmatig met de MIVD. Die diepergaande analyses willen we juist voor een beter begrip bij onze analisten. De MIVD opereert namelijk op een specifiek terrein, waar onze analisten veel van kunnen leren."

Geen derde inlichtingendienst

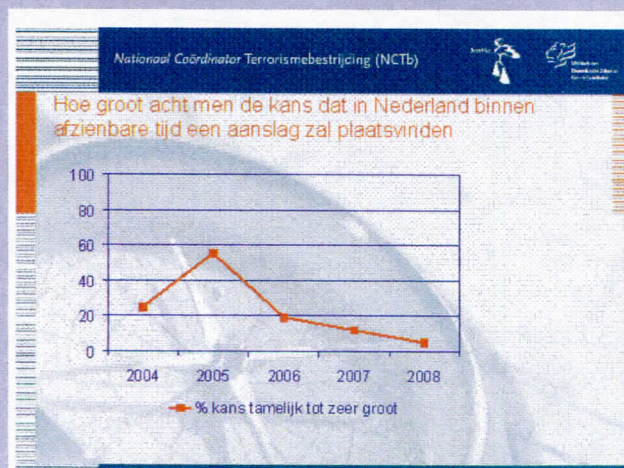
Hij zou eigenlijk vier maanden blijven. Dat is inmiddels uitgelopen tot vierenhalf jaar. Per 1 januari 2009 geeft hij zijn taak over aan zijn opvolger. Wat is het belang van de NCTb in Nederland gebleken? "Dat mogen anderen beoordelen", lacht Joustra. "We beogen dat anderen hun werk op het gebied van terrorismebestrijding goed doen. Bijvoorbeeld op het gebied van chemische, biologische, radiologische en nucleaire wapens of het alerterings-systeem. Wat we zeker niet hebben gewild is een derde inlichtingendienst worden. Laat dat duidelijk zijn. We willen geen werk van anderen overnemen. Wat ik wel voorsta is het netwerk verstevigen. Ik heb de indruk dat we daaraan een steentje hebben bijgedragen. Verschillende organisaties doen het werk. De NCTb coördineert. Dat is het allerbeste."

"Vanaf de zijlijn en vanuit de journalistiek vernemen we dat de samenwerking op terroristisch gebied geweldig is toegenomen. Organisaties wisselen informatie veel beter uit. Ze bespreken gezamenlijk hoe ze moeten handelen bij terroristische dreiging. Politiek en publicitair is er veel aandacht voor terrorisme. We hebben ook vervelende ervaringen gehad, die enorme aandacht hebben gekregen. Om een hype te voorkomen, leggen we in de campagne 'Nederland tegen Terrorisme' aan Nederland uit wat we doen om terrorisme te bestrijden. Daarnaast voeren we elk jaar een onderzoek uit naar de beleving van Nederlanders ten aanzien van terrorisme. Je merkt dat het vertrouwen in de overheid langzaam weer toeneemt.

Substantiële dreiging

Joustra ziet de toekomst voor wat betreft terrorisme in Nederland niet rooskleurig in. "Kijk naar de DTN van september. Daarin geven we aan dat de dreiging substantieel, eigenlijk substantieel plus, is. Dat is niet geruststellend. Nederland is bij terroristen in beeld.

In tijden van relatieve rust vergt het echter flinke inspanningen om ervoor te zorgen dat iedereen alert blijft. Dat is niet gemakkelijk. Terrorisme is nooit eenvoudig", stelt Joustra. "Het vraagt altijd het uiterste van een organisatie. Dat betekent dat je blij bent als er niks gebeurt. Maar je moet wel bij de blijven. De aandacht mogen we niet laten verslappen." ●

OVERZICHT VAN DE BELANGRIJKSTE RESULTATEN RISICOBEBEVING TERRORISME IN NEDERLAND 2004-2008

De afgelopen vijf jaar is er elk jaar in de zomerperiode onderzoek gedaan naar de risicobeleving rond terrorisme in Nederland. Duidelijk werd dat het jaar 2005 een bijzondere plek inneemt. In juli 2005 vonden de aanslagen in Londen plaats. Dit leidt tot de algemene conclusies dat zelfs wanneer een aanslag in het buitenland plaatsvindt, dit gevolgen heeft voor de wijze waarop men in Nederland over terrorisme denkt. ●

Nieuwe unit contraproliferatie

Toppunt van samenwerking

Tussen de MIVD en de AIVD bestaat een nauwe band. Op verschillende terreinen wordt samengewerkt. Voor beide diensten is het wettelijk kader uitgezet in de Wiv 2002. In een serie dubbelinterviews onderzoeken Stroom en Ingelicht, personeelsbladen van de AIVD en de MIVD, hoe die samenwerking verloopt en hoe beide organisaties zich aan elkaar kunnen spiegelen. Deze keer spreken de bladen met het hoofd (Karel, AIVD) en plaatsvervangend hoofd (Rob, MIVD) van de nieuwe unit contraproliferatie. Het toppunt van samenwerking tussen de MIVD en de AIVD.

In oktober 2007 spreken de diensthoofden van de AIVD en de MIVD af op korte termijn de samenwerking tussen beide diensten op het gebied van contraproliferatie van massavernietigingswapens en overbrengingsmiddelen verregaand te intensiveren. De gemeenschappelijke unit contraproliferatie is inmiddels succesvol van start gegaan. Een historische gebeurtenis, geeft het plaatsvervangend hoofd van de MIVD, brigade-generaal Rogé In het Veld tijdens een openingstoespraak aan.

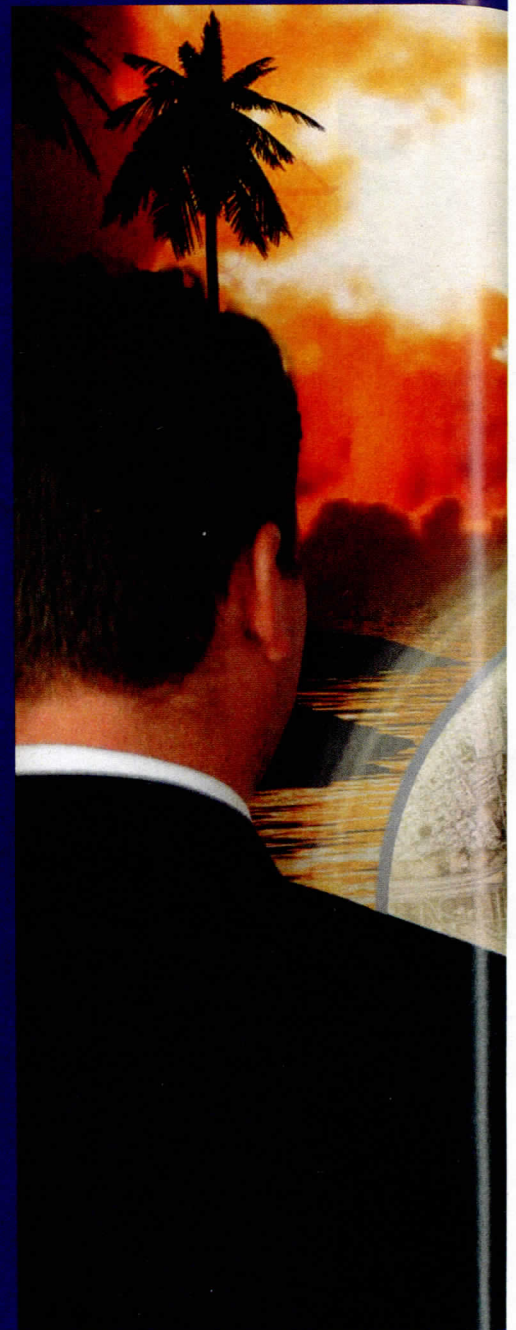
Waarom is een intensieve samenwerking juist op dit onderwerp zo belangrijk?

Karel: We willen niet dat Nederland betrokken is bij massavernietigingsprogramma's in Iran of Syrië. We willen ook niet dat voor het produceren van massavernietigingswapens Nederlandse goederen of kennis worden gebruikt. Voorbeelden van mensen die Nederlandse goederen en kennis doorspeelden, zijn de man die in Pakistan een kernbom maakte en de man die chemische producten aan Saddam Hoessein verkocht waarmee genocide op Koerden is gepleegd. We moeten voorkomen dat dat weer gebeurt.

Rob: Het onderwerp proliferatie is van politiek belang. Wat gebeurt er in landen die aangewezen zijn als landen van zorg, zoals Iran en Syrië? Ook geven wij een oordeel over wat Iran kan en wil. De link met Defensie in dit verhaal is dat we kijken welke landen op het gebied van massavernietigingswapens en overbrengingsmiddelen mogelijk activiteiten ontplooiën die gericht kunnen zijn tegen Nederland of het NAVO-grondgebied. We moeten onszelf daar namelijk tegen kunnen wapenen.

Wat was de aanleiding voor deze gezamenlijke unit?

Rob: De diensthoofden, generaal-majoor Pieter Cobelens en Gerard Bouman, kwamen tot de conclusie dat door de twee diensten intensiever moest worden samengewerkt. Het ministerie van Algemene Zaken en de Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CTIVD) gaven dit eerder ook al aan.

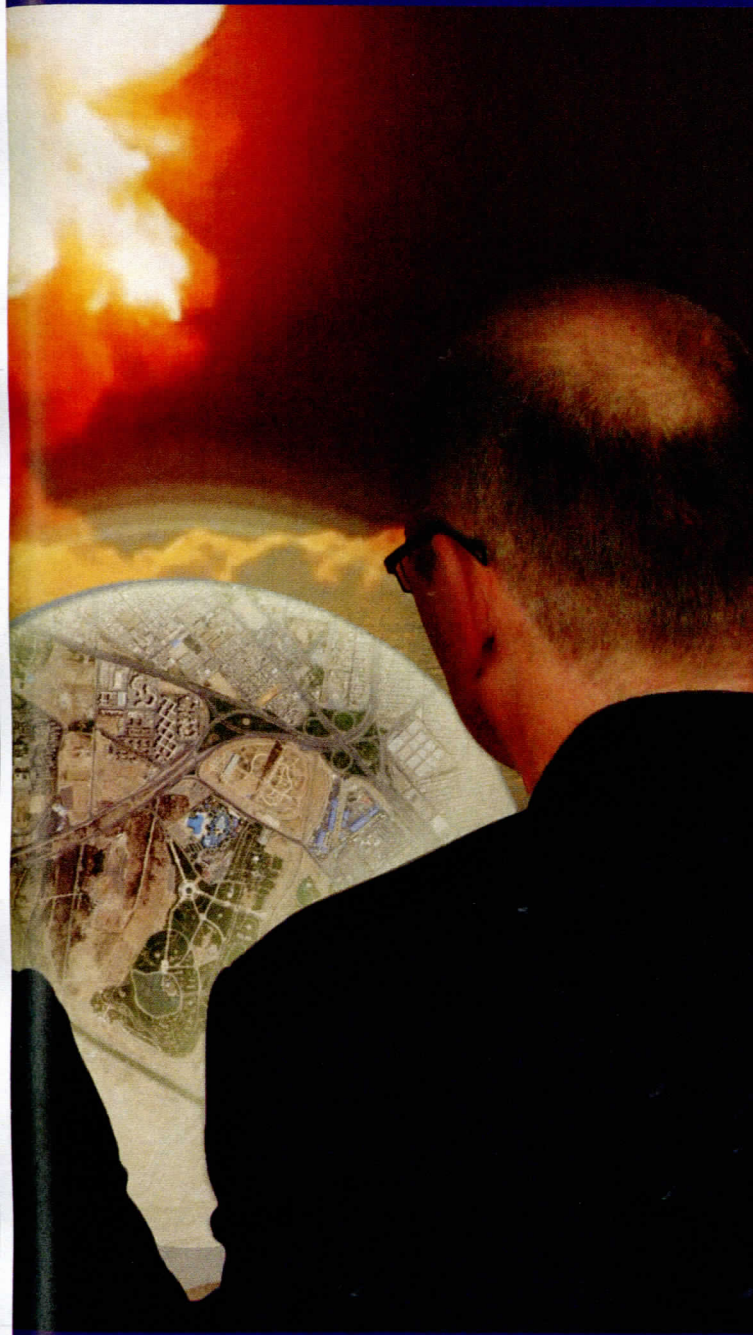

Karel: Dat was ook voor de hand liggend, want de twee teams hebben op het gebied van contraproliferatie taken die elkaar overlappen. We zijn complementair, vullen elkaar aan. Je kunt ons zien als twee stukjes van dezelfde legpuzzel die mooi in elkaar passen.

Rob: Hiervoor werkten we al wel samen. De AIVD had een team dat zich met contraproliferatie bezighield. Bij de MIVD bestond er geen geïntegreerd team, maar werkten verschillende afdelingen samen. Voor ons is werken in een team al een vooruitgang.

Karel: Dat klopt, maar de samenwerking tussen de diensten is nu wezen-

tussen MIVD en AIVD

lijk anders. Er is niet alleen een gezamenlijk product, we zitten ook op één locatie. Alle inlichtingen en operaties worden nu gedeeld. Daarvoor deelden we bepaalde informatie wel, sommige zaken juist bewust niet. We hadden ook geen gezamenlijk product.

Waaruit bestond die samenwerking vóór de oprichting van de unit?

Karel: Bij een groot internationaal overleg stemden we met de MIVD af wie wat zou doen. Dat betekende dat er een delegatie aanwezig was vanuit de AIVD én de MIVD. Nu gaat er een gezamenlijke delegatie.

Rob: Onze eindproducten stemden we ook met elkaar af. Er waren over en weer commentaarrondes, maar het was nooit een gezamenlijk product. Nu is het hele proces geïntegreerd: van begin tot eind doen de diensten samen het werk en leveren we één product.

Welke verdiepingsslag maakt de unit?

Karel: Nederland is een klein land. We moeten onze krachten bundelen om internationaal een belangrijke speler te zijn. Zoals ik net ook aangaf: we zijn twee stukken van de legpuzzel die elkaar perfect aanvullen. De MIVD heeft bijvoorbeeld technische experts op het gebied van kernenergie of ballistische raketten. De MIVD heeft ook Signals Intelligence (SIGINT)-analisten. De AIVD heeft operationele capaciteit om inlichtingenoperaties te kunnen aansturen. Ook kan het op basis van de inlichtingenbehoefte bepalen welke middelen hiervoor het best kunnen worden ingezet. Vanuit de AIVD bestaan traditioneel goede contacten met het bedrijfsleven en wetenschappelijke instellingen. Als unit zijn we groter, completer en werken we efficiënter.

Rob: Onze klanten, zoals de ministeries van Buitenlandse Zaken en Economische Zaken, zijn geïnteresseerd in een geïntegreerde aanpak. Het voordeel voor hen is dat er nu één loket is waar zij terecht kunnen.

Je geeft aan dat de diensten verschillende expertises hadden. Hadden de diensten ook ieder hun eigen aandachtsgebieden?

Rob: Naast de gezamenlijke aandachtsgebieden had de AIVD meer aandacht voor verwerving: welke entiteiten kopen goederen om chemische, biologische, radiologische en nucleaire wapens (CBRN-wapens) te kunnen maken? Of: welke entiteiten verwerven kennis over CBRN-wapens bij universiteiten? De MIVD hield zich bijvoorbeeld bezig met het *Proliferation Security Initiative*. In dit internationale programma wordt gekeken hoe goederen om massavernietigingswapens te produceren hun weg over de wereld vinden. Het gaat dan om de vraag hoe we deze routes kunnen volgen en de verspreiding tegengaan.

Deze unit is in korte tijd van de grond gekomen. Welke problemen zijn jullie tegengekomen?

Rob: We hebben inderdaad een aantal problemen moeten tackelen. We zijn in een nieuw gebouw begonnen, dat moet voldoen aan alle beveiligingseisen. Allebei brachten we veel elektronica mee. De AIVD heeft een eigen netwerk meegenomen. Dat brengt praktische problemen met zich mee. Maar ook inhoudelijk samenwerken is een proces dat op gang moet komen. Hadden we problemen kunnen zien aankomen? Ja, er zijn genoeg dingen waar we van tevoren uitgebreid bij stil kunnen staan. Maar door de dynamiek die de medewerkers met zich meebrengen, loopt het misschien toch weer anders dan we van te voren hadden ingecalculerd. We werken

hier met *professionals* die ook de ruimte moeten krijgen hun eigen werk in te vullen. Trouwens, in de literatuur lees je dat het na een fusie drie tot vijf jaar duurt voordat alles weer goed op de rit staat. Als ik kijk naar hoe het nu gaat, ben ik heel tevreden.

Karel: Bijzonder is dat beide diensten honderd procent achter deze unit staan. Vanaf het begin stond iedereen in de modus: 'we moeten er met zijn allen zien uit te komen'. Daardoor konden we gemakkelijker naar een deadline toewerken. Het was vast anders gelopen wanneer we de opdracht hadden kregen de mogelijkheden van een gezamenlijke unit te onderzoeken. Dan hadden mensen op voorhand veel meer beren op de weg gezien en was deze unit er nog niet geweest.

Het hoofd van de unit is een AIVD'er. De locatie is gevonden bij de MIVD. Hoe is de verdeling gemaakt?

Karel: De vraag: 'hoe gaan we dit verdelen?' heeft op meerdere gebieden gespeeld. De diensthoofden hebben hierover afspraken gemaakt.

Er is een Raad van Bestuur ingesteld. Wat is de rol van deze raad?

Rob: We zijn een productie-eenheid. We zijn verantwoording verschuldigd aan Hoofd Afdeling Inlichtingen van de MIVD en D4 van de AIVD. Die zijn weer verantwoording verschuldigd aan de diensthoofden. Dat is een bijzondere constructie. De regelgeving van de beide diensten afzonderlijk geeft een spanningsveld in de unit. Als een conflict ontstaat en het hoofd en plaatsvervangend hoofd komen er niet uit, dan neemt de Raad van Bestuur een beslissing. Daarnaast zal de raad ook kritisch kijken naar de bedrijfsvoering en productie van deze unit.

De unit is uniek; is de unit een voorbeeld voor andere teams?

Rob: Andere teams kijken inderdaad nauwgezet naar de unit. Ze komen bij ons aankloppen als ze problemen hebben met de samenwerking tussen de MIVD en de AIVD en willen weten hoe de unit zulke problemen oplost.

Karel: Het is echt pionierswerk. Er was niets en nu ligt er een kader waar andere teams misschien iets aan hebben.

Rob: Ook andere landen zijn geïnteresseerd in deze vergaande samenwerking tussen een militaire en civiele inlichtingen- en veiligheidsdienst. Maar sommige landen geven daarbij ook aan dat bij hen de tijd er nog niet rijp voor is.

Hoe kijken jullie naar de toekomst?

Rob: Komende tijd zullen wij veel tijd en energie steken in het daadwerkelijk integreren van de werkzaamheden van de AIVD en de MIVD binnen de unit. Dit zal begin volgend jaar resulteren in een verbeterde integrale aanpak van de verwerving van informatie en productie van inlichtingen. Hierdoor kunnen we efficiënter omgaan met de beschikbare capaciteit en zal de kwaliteit van de producten van de unit naar verwachting nog verder verbeteren.

Karel: De prioriteiten voor de eerste maanden zijn elkaar beter leren kennen, met elkaar leren werken en de kinderziekten oplossen die ongetwijfeld op dagelijkse basis zullen opduiken.

Voor de unitleden verandert er door deze samenwerking nogal wat. Hoe kijken zij aan tegen de unit contraprolikeratie? Conny (AIVD) en Wim (MIVD) aan het woord.

Stel jezelf eerst eens voor...

Conny: Ik ben bewaker en zit sinds een half jaar in het team. Daarvoor werkte ik bij een niet-operationele afdeling. Het onderwerp contraprolikeratie spreekt me erg aan. Hiervoor heb ik bij de Immigratie en Naturalisatie Dienst gewerkt en was ik ook met dit thema bezig.

Wim: Ik ben senior analist biologische wapens. Ik ben bij de dienst gekomen met een vrij technische achtergrond – ik ben namelijk moleculair bioloog. Ik had nooit gedacht dat ik bij Defensie zou gaan werken, maar heb een aantal jaar geleden toch gereageerd op een advertentie in de krant. Ik vind het een leuke combinatie van mijn vakgebied en deze speciale context.

De totstandkoming van deze unit wordt als historische gebeurtenis beschreven. Hoe is het om daar deel van uit te maken?

UNIT CONTRAPROLIFERATIE: 'WAAR CIVIEL'

Op 7 oktober is de unit contraprolikeratie tijdens een presentatie officieel van start gegaan. Wat vinden betrokkenen hiervan?

Generaal-majoor Pieter Cobelens, directeur van de MIVD: "Het bijzondere van deze unit is dat onze beide diensten geheel gezamenlijke I&V-producten gaan leveren. Niets van 'afgestemd met' of 'na overleg met'. Nee, geheel gezamenlijke producten. Niet eerder in de geschiedenis zijn de krachten van de civiele en militaire dienst op zo'n vergaande wijze gebundeld. Doel van de bundeling is om beter zicht

te krijgen op een gemeenschappelijk inlichtingenprobleem. Te weten: de verspreiding van massavernietigingswapens en hun overbrengingsmiddelen."

Gerard Bouman, directeur van de AIVD: "We zijn twee relatief kleine diensten in deze wereld. We proberen op alle mogelijke fronten een rol te spelen. We willen gaan behoren tot de top van de inlichtingendiensten. Door deze samenwerking kunnen we een steeds prominenter rol gaan spelen."

Kees Jan Steenbeek, ministerie van Economische Zaken:

"Het is mooi dat de specialismen van beide diensten gecombineerd worden. Daar hebben wij als gebruikers baat bij. Ik bedoel dan de technische component en die van de eindgebruiker. Ik werk bij Economische Zaken bij exportcontrole. Wij geven vergunningen voor goederen die mogelijk gebruikt kunnen worden voor massavernietigingswapens. Dan gaat het dus om de technische component. 'Eindgebruiker' houdt dan in: wil degene die de spullen krijgt er ook daadwerkelijk massavernietigingswapens mee maken?

De AIVD zit meer op het component van de eindge-

Conny: Het spreekt me erg aan dat het zulk pionierswerk is. Vanaf het begin heb ik het idee: we gaan ervoor!

Wim: Deze samenwerking biedt veel mogelijkheden om ons werk beter te kunnen doen. We hebben nu de kans er veel meer uit te halen dan daarvoor.

Conny: Het gezamenlijke product is ook echt een sprong voorwaarts.

Wat zijn jullie eerste indrukken over de samenwerking?

Conny: In de eerste week hebben we een overleg gehad. Daarin hebben we onze werkzaamheden en werkwijze vergeleken. Ik heb gemerkt dat bij de MIVD de analisten vrij veel zelf data verzamelen. Wij hebben documentair informatieverwerkers die het voorwerk voor de analisten doen. Het was goed om in een open, ontspannen sfeer over dit soort verschillen en overeenkomsten te praten.

Wim: We werkten natuurlijk al samen, maar nu we bij elkaar in één gebouw zitten, is het gemakkelijker om snel even bij iemand naar binnen te lopen. Ik merk dat we nog wel een beetje aan elkaar snuffelen: wat kan ik aan iemand vragen? Wie doet wat? We hebben afgesproken dat we het aangeven als iemand iets gevraagd wordt dat niet tot zijn taak behoort.

Zijn er cultuurverschillen?

Conny: De unit is meer een mannengemeenschap dan het AIVD-team waarin ik zat. Er werken 32 mannen en 7 vrouwen.

Wim: (lachend): Voor mij voelt de man/vrouw-verhouding in ieder geval wel aan als een verbetering.

Hoe zien jullie de toekomst?

Wim: Voor ons is het teamwerken nieuw. We werken nu geïntegreerd, ook de medewerkers van de verwervende afdelingen, zoals Human Intelligence en Signals Intelligence zitten in de unit. Ik verwacht er veel van dat we nu zo dicht op elkaar zitten en we zo even bij elkaar naar binnen kunnen lopen. En dat we meer capaciteit hebben om goede producten te kunnen leveren.●

EN MILITAIR ELKAAR ONTMOETEN'

bruiker, terwijl de MIVD op het technische vlak zit: wat kun je met een dergelijk apparaat? Het voordeel van deze nieuwe unit is dat er integraal producten worden gemaakt en met veel meer mensen." Lachend voegt hij toe: "En dat betekent ook dat ze beter bereikbaar zijn."

Eric Ligthart, ministerie van Financiën: "Wat mij opvalt, is dat de cultuur opeens anders is. Traditioneel doen we zaken met de AIVD. Opeens heb ik ook met militairen te maken. Wat ik in deze unit zo goed vind, is dat de top het belangrijk vindt. Dat is een

succesfactor. Op het moment zijn we nog een beetje zoekend wie ons aanspreekpunt is binnen de unit. In mijn werk gaat het om de financieringsstroom van proliferatiegoederen. Waar moeten we nu zijn voor technische kennis over partijen in Iran? We kijken dus belangstellend de kat uit de boom."

Ceta Noland, ministerie van Buitenlandse Zaken, directie veiligheidsbeleid: "Ik doe exportcontrole: we zorgen ervoor dat bepaalde producten die eventueel gebruikt kunnen worden voor het produceren van massavernietigingswapens op een controlelijst terecht komen.

Exportvergunningen zijn dan verplicht. We werken daarin veel samen met de AIVD en de MIVD. Het is een goede zaak dat ze samen zijn, elkaars expertise aanvullen. We ontvangen inmiddels al een half jaar de gezamenlijke producten en ik merk dat die er door de gecombineerde expertise op vooruit zijn gegaan. In 2005, toen ik begon, merkte ik dat er veel dubbel werd gedaan. Ik heb nu al gezien dat de samenwerking vruchten afwerpt.●

HERCULES COMPUTER IN GEBRUIK GENOMEN

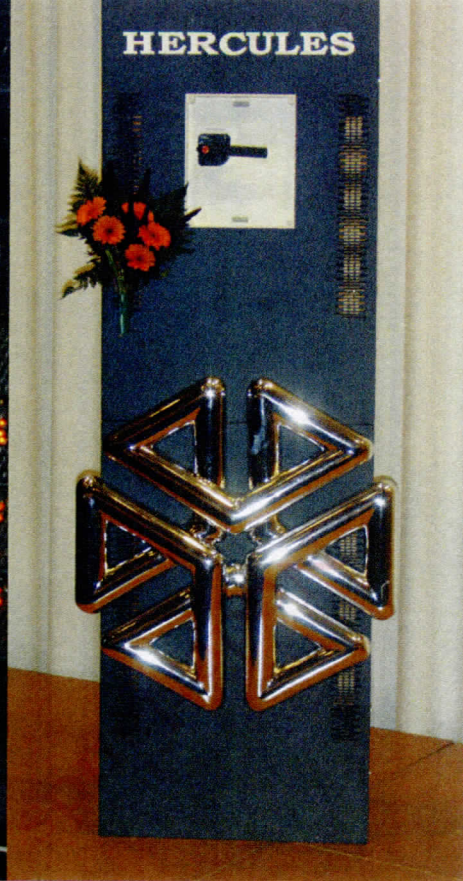
De Afdeling Signals Intelligence heeft de Hercules-computer in gebruik genomen. Dat is gevierd tijdens een receptie op 10 oktober. Hierbij verrichten de plaatvervangend secretaris-generaal Jeroen Sikkel en Vice-President Europe, Middle East and Africa Joop Ruijgrok van Silicon Graphics, Inc. de openingshandeling.

De door SGI ontwikkelde computer bestaat uit een fors aantal krachtige processoren die ook nog eens gebruik kunnen maken van een groot gedeeld geheugen. Extra feestelijk is dat ook het kleine broertje (Hyllus) ten doop is ge-

dragen. Deze heeft wel veel processoren maar geen gedeeld geheugen.

Bekende civiele toepassingen van dit soort computers zijn te vinden in weersvoorspellingen, studie van natuurverschijnselen (bijvoorbeeld tsunami's), turbulentiemodellen (bij het ontwerp van racewagens en vliegtuigen) en bij DNA-onderzoek.

De Hercules-computer zal bij de afdeling Signals Intelligence voornamelijk worden toegepast bij de oplossing van cryptografische problemen: het kraken van codes. ●

Nieuwe antenne in Eibergen komt in zicht

Stukje bij beetje komt de nieuwe antenne in Eibergen in zicht. Met de contractondertekening van het antennesysteem is weer een belangrijke stap genomen.

Project Rood is de naam van het project voor het realiseren van een rondom ontvangend antennesysteem. Rood staat voor Radio Ontvangend Omni Directioneel. "Het project kreeg ook vaak rood licht", geeft overste Van de Lustgraaf, commandant van de Nationale Sigint Organisatie (NSO) aan tijdens de ondertekening van de contracten. "Nu staat het dan eindelijk op groen en kunnen we verder met het project. Bij de start wisten we dat het goed zou komen, maar dat het lang zou gaan duren. Nu nog even geduld en de NSO heeft veel en grote oren en kunnen we op zoek naar verborgen bronnen voor de MIVD en de AIVD."

Project Rood is in 1997 al gestart. Afgelopen december werd de eerste steen gelegd voor het ondergrondse gebouw waar alle technische apparatuur in komt te staan. Het laatste gedeelte van het traject houdt de realisatie van de antenne in. Na diverse studies is het systeem ont-

worpen. Nu gaat de realisatiefase van start. Eind 2010/begin 2011 staan in het weiland in Eibergen 52 antennes van zes meter hoog.

A. Baynes van Roke Manor gaf aan dat hij blij is dat het grote werk nu eindelijk gaat beginnen. "We zijn al een tijdje in gesprek met de Dienst Materieel Organisatie (DMO) en NSO. Als bedrijf hechten wij aan langetermijnrelaties. Maar deze

relatie duurt al jaren, zonder dat er een contract aan ten grondslag lag. Wij hebben in de afgelopen jaren diverse studies uitgevoerd, wat al met al tijd kost. Maar we installeren liever langzaam een goed systeem dan dat we snel een systeem leveren dat minder goed is." Van de Lustgraaf noemde de nieuwe antenne dan ook niet voor niets *state-of-the-art* op antennegebied. ●

Zo langzaam als een schildpad... maar... het Identiteitsbewijs Defensie komt eraan

Het is een tijdje stil geweest rond de invoering van de nieuwe Defensiepas, maar er is eindelijk nieuws.

Wellicht heeft u meegekregen dat de encryptie van de chip, waarmee onze smartcard is uitgevoerd, door Duitse en Nijmeegse wetenschappers is gekraakt. Het algoritme zal tijdens de *Esorics Conference in Malaga* in oktober door de wetenschappers aan de wereld worden gepresenteerd. NXP, de fabrikant van de *Mifare Classic*, ook wel 'contactloze' chip genoemd, wil de te voorziene schade nog enigszins beperken. Daarom heeft hij een kort geding tegen de wetenschappers aangespannen om de publicatie van het algoritme te voorkomen. Echter zonder resultaat.

Na publicatie van het algoritme kan elke slimmerik de chip kopiëren. Het zal dan ook niet lang duren voordat hiervoor op internet kant-en-klare systemen zullen worden aangeboden. Met name uit criminele hoek wordt veel belangstelling verwacht voor het uitlezen en kopiëren van OV-chipkaarten. Maar wat kunnen zij eigenlijk doen met een nagemaakte Defensiepas? Zijn er bijvoorbeeld plaatsen waar zij ongezien gebouwen kunnen betreden? Zo ja, tot welke ruimtes hebben zij dan toegang?

Om hier achter te komen, heeft de aanmaak van de nieuwe Defensiepas de afgelopen maanden stilgelegd. Er is een landelijk onderzoek gehouden naar het effect van de compromittatie van de chip. De uitslag van deze risico-analyse is niet gepubliceerd, behalve de conclusie dat de risico's voor Defensie 'beperkt' zijn. Ze blijken echter ernstig genoeg om op niet al te lange termijn op een veiliger chip over te stappen. De smartcard met de gecompromitteerde chip wordt dan ook slechts op *need-to-have* basis uitgegeven. Dit houdt in dat de pas alleen wordt aangemaakt (startdatum 1 oktober 2008) voor iedereen die nog geen Defensiepas heeft, wanneer de geldigheid van de pas verloopt, bij verlies of als de chip defect is. Hiermee wordt tijd gewonnen, zodat op het moment dat de

verbeterde chip kan worden gebruikt, niet het gehele bestand hoeft te worden vervangen. Het is nog niet zeker wanneer de verbeterde chip kan worden toegepast. Als het zover is, wordt u hierover geïnformeerd.

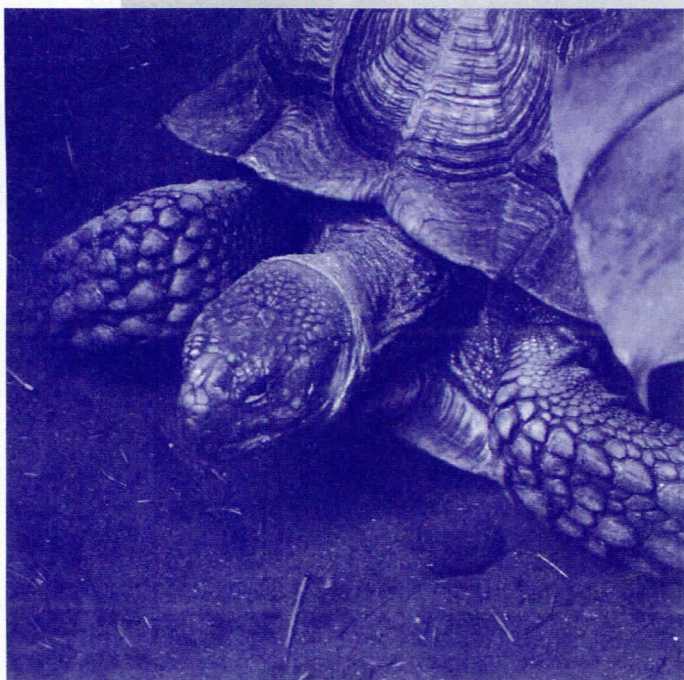
Helaas moeten we accepteren dat toegangssystemen niet onder alle omstandigheden bestendig zijn tegen fraude. U hoeft zich echter binnen onze locaties niet onveilig te voelen, als u zich er maar van bewust bent,

dat iedereen binnen onze compartimenten die niet beschikt over een bezoekers- of MIVD-pas, per definitie een bedreiging vormt voor onze operatiën. Van daar dat in de toegangsregels (te vinden in de OBA BVZ 07) is opgenomen dat MIVD- en bezoekers-passen altijd zichtbaar moeten worden gedragen en dat bezoekers de gehele bezoekerperiode moeten worden begeleid. Verder moet het verlies van een toegangspas onmiddellijk worden gemeld, zodat Bureau Veiligheidszaken (BVZ) de pas kan blokkeren.

Biometrie

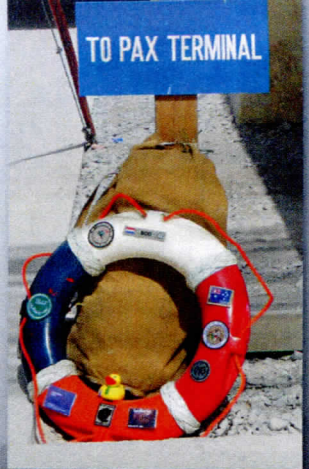
Bij kritieke ruimten adviseert 'de industrie' het toegangssysteem uit te breiden met een biometrische lezer. Sinds het eind van de 20e eeuw duidt biometrie op identificatiemethoden op basis van unieke lichaamskenmerken van personen. Het is in feite een voortzetting van het onderzoek van vingerafdrukken. Vingerafdrukken en identificatie aan de hand van DNA kenmerken, worden voornamelijk gebruikt voor misdadbestrijding. Biometrie wordt daarentegen toegepast als beveiligingsmethode. De unieke kenmerken van de vingerafdruk, de iris, het netvlies, de aders in de handpalm, het gelaat, de spraak of het 'loopje' van een personeelslid kan zijn of haar identiteit geheel geautomatiseerd honderd procent vaststellen.

Toch worden ook deze systemen met foefjes gefopt. En daar waar dit (nog) niet lukt, kan de software van binnenuit worden gemanipuleerd of veiligheidsfouten bevatten. Wellicht is dit de reden dat de Beveiligingsautoriteit van het ministerie van Defensie het gebruik van biometrie nog steeds afwijst. Omdat irisopie op dit moment wordt gezien als de meest veilige vorm van biometrie, zal BVZ vooral deze ontwikkeling volgen. Irisopie kan in de toekomst een uitstekende aanvulling zijn op onze bestaande systemen. En dubbel genaaid, houdt beter!●

Marinemannen in Afgaanse
woestijn doen verslag:

'Een dag uit het leven van Boei'

Kwantitatieve bezetting MC-MIVD

De u bekende voorzitter MC-MIVD, Ed Maas, heeft per 1 september 2008, vanwege het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd, onze dienst verlaten. Op 10 september 2008 is dat met een receptie gevierd, waarbij veel externe genodigden aanwezig waren. Daarbij werd gememoreerd dat hij, als vertrekkend Hoofd Bureau Industrieveiligheid een 'bekende Nederlander' was in de wereld van de militaire industrie, maar tevens groot aanzien genoot binnen de MIVD als 'gezicht' van de Medezeggenschapscommissie.

Door: Lkol Louis Schellekens, vice-voorzitter MC-MIVD

Ed Maas voerde gedurende de laatste drie jaren onze MC aan tijdens het formele (en informele) overleg met de directeur, tijdens het technische vooroverleg met de plaatsvervangend directeur en met zijn eigen MC bij de voorbereiding van die formele vergaderingen en de daaraan voorafgaande beschouwingen. Namens de MC (dus namens u allen) mocht ik Ed danken voor de vele werkzaamheden die hij ten behoeve van het personeel van de dienst heeft verricht.

Door zijn vertrek mist de MC nu een richtinggevend diplomaat. Een man die niet alleen goed stond aangeschreven bij veel medewerkers binnen de dienst, maar ook bij de staf en directie. Hij wist alle relevante vraagstukken of problemen aan te kaarten en daarbij de dialoog met de overlegpartners soepel gaande te houden.

Vanwege zijn kennis van de medezeggenschap binnen de rijksoverheid, zijn kennis van de MIVD en het vertrek van onze parttime ambtelijk secretaris Harm Noorman, is Ed bereid gevonden deze deeltijdtaak nog enige tijd voor onze dienst te blijven verrichten. Op geheel andere wijze zal hij dus bij de MC-MIVD betrokken blijven. Nu zonder stemrecht, maar als adviseur.

Harm Noorman was (voor u op de achtergrond) van onschatbare waarde bij de voorbereiding, uitvoering en verslaglegging van de interne MC-vergaderingen. Door zijn grote kennis op personeelsgebied en intelligente benadering van problemen, situaties en mogelijke oplossingen gaf hij veel nuttige adviezen aan ons team, jullie 'gekozen' vertegenwoordigers. Ook hem gaan we missen.

Verkiezing

Dat woord 'gekozen' hierboven staat overigens niet voor niets tussen haakjes. Ik wil daar een punt mee maken. Doordat bij twee achtereenvolgende verkiezingsrondes maximaal evenveel kandidaten beschikbaar waren dan er (op grond van de omvang van de dienst) in de MC zitting mogen nemen (dertien) zijn we nooit echt 'gekozen'. Dat is jammer. Enerzijds omdat een werkelijk gekozen lid automatisch meer draagvlak geniet binnen zijn/haar achterban, anderzijds omdat het aantoont dat de achterban niet snel bereid is tot dit team toe te treden. En dat is een gemiste kans. Bin-

nen de MC ben je vaak beter of eerder geïnformeerd en kun je toch enige invloed uitoefenen op de beeldvorming, die aan de besluitvorming door de directie vooraf gaat. De MC is er niet voor individuele gevallen, maar moet het beleven van de mannen en vrouwen 'op de werkvloer' aan de directie overdragen. Dat kan alleen leiden tot nog betere besluiten.

Momenteel heeft de MC al vier vacatures. Om die te kunnen opvullen moeten er tussentijds verkiezingen worden gehouden. Als we het concept van werkelijk gekozen MC-leden zouden prefereren, dan moeten we totaal nieuwe verkiezingen uitschrijven. Het MC beraadt zich hier nog over. Persoonlijk zou ik het toejuichen, maar uw vice-voorzitter is geen leidinggevende, die na het onderling beraad het finale besluit mag nemen. Nee, hij mag de stemmen tellen en het aldus verkregen democratisch besluit mondeling en schriftelijk verdedigen. Een zeer democratische rol, die tijdens de officiersopleiding in de jaren zeventig in elk geval nog niet nadrukkelijk aan bod kwam. De directeur heeft het – althans in dit opzicht - eigenlijk veel gemakkelijker.

Op 1 september 2008 werd het nieuwe Besluit Medezeggenschap Defensie (BMD) van kracht. Daarin wordt het overleg binnen Defensie nog nadrukkelijker geregeld. Het komt nu weer dichter bij de bepalingen uit de WOR (Wet op de Ondernemingsraden). We blijven wel een speciale categorie, met een daarop aangepast besluit. De direc-

teur en onze vertrekkende voorzitter zijn hierover diepgaand geïnformeerd. Er bestaat geen verschil van inzicht over het belang van medezeggenschap of de wijze waarop dit dient plaats te vinden.

Voorzitter

Zolang we geen 'echte' voorzitter hebben zal ik deze taak waarnemen. Die opdracht heb ik aanvaard toen ik jaren geleden instemde vice-voorzitter te zijn. Maar de MC-leden en directie weten dat ik geen kans zie dit belangrijke werk de noodzakelijke prioriteit te geven naast mijn reguliere functie. Ik zou u allen tekort doen als ik daar anders in zou staan.

Er zijn dus vacatures in de MC én we moeten uit ons nieuwe, grotere, midden een voorzitter zien te kiezen die net zo goed als Ed deze rol met zijn organieke taak weet te combineren. Binnenkort laten we weten of we algemene of gedeeltelijke verkiezingen gaan uitschrijven. Maar extra MC leden zijn in alle geval benodigd. Ook zijn niet alle afdelingen uit onze dienst vertegenwoordigd. Daar kan ook nog een verbetering gemaakt worden. Weet dat de MC-leden het nooit voor zichzelf doen. Altijd voor het collectief.

Voor informatie kunt u nog steeds terecht op de MC-pagina van het MIVD-intranet.

Ik wens u een veilige, prettige en bladrijke herfst toe.●

Verandering voor leiding en personeel van de MIVD

Per 1 september is de werkorganisatie van de Directie Personeel & Organisatie Bestuursstaf ingericht. Deze bestaat uit een Stafafdeling, een afdeling P&O-advies onder leiding van Jet van Swieten en een afdeling Ontwikkeling onder leiding van Kltz Mary Riemens. Hier zijn onder meer bureau Opleidingen en de Management Development- en Defensie Trainee-activiteiten ondergebracht.

Sinds februari van dit jaar is de afdeling personeel van de MIVD (APO) onder leiding van Kltz M. Riemens, onderdeel geworden van de Directie Personeel & Organisatie van de Bestuursstaf (DP&O BS). Dit gebeurde in het kader van de defensiebrede herinrichting van het personele functiegebied.

Om binnen de Bestuursstaf voor de verschillende diensten te komen tot een verdere gestroomlijnde en eenduidige dienstverlening, is besloten tot deze nieuwe reorganisatie van de Directie Personeel & Organisatie Bestuursstaf (DP&O BS).

Deze maatregelen betekenen veranderingen voor zowel het personeel als de leidinggevenden van de MIVD. In de praktijk betekent het namelijk dat de P&O-adviseur een meer strategische adviesrol krijgt en de ondersteunende, administratieve en registratieve taken steeds meer in dienstencentra worden ondergebracht. Daarnaast wordt gewerkt aan optimalisatie van de Human Resource-processen (waaronder digitalisering en vereenvoudiging van de regelgeving) die zullen bijdragen aan een vermindering van de werklast.

De P&O-afdeling in gebouw 32 zal in de toekomst alleen P&O-adviseurs huisvesten. De

administratieve functies worden op termijn overgedragen aan DC-HR. Voor de medewerkers betekent dit, dat zij steeds meer taken (zoals een tegemoetkoming woon-werkverkeer) zelf kunnen en moeten uitvoeren. Hiervoor is P&O Selfservice ingericht. Een aantal personeelstaken, zoals bijvoorbeeld de begeleiding van ziekteverzuim conform de Wet Poortwachter, zijn al in de lijn belegd. Leidinggevenden ervaren die taken veelal als extra werkbelasting. Zij worden hierin dan ook ondersteund vanuit het DC-HR.

Kltz Mary Riemens, die tot voor kort het hoofd van afdeling Personeel en Organisatie van de MIVD was, geeft aan dat de noodzakelijke veranderingen ingrijpend zijn en nog moeten bekliven. "Als we naar de doelstellingen van deze veranderingen kijken en naar de positieve ervaringen van defensieonderdelen die ons zijn voorgegaan zullen zowel de Herinrichting P&O Defensie als de reorganisatie (de samenvoeging van de twee adviesafdelingen) positief uitwerken voor personeel en leiding."

Volgens haar heeft de medewerker baat bij de nieuwe situatie. "De P&O selfservice (zie ook Ingelicht nummer 2, april 2008) zorgt ervoor dat

Aanwezigheid van P&O-adviseurs in gebouw 32

Hoofd P&O advies:

J. (Jet) van Swieten: dinsdag en donderdag.

R. (Ron) Huibrechtse: maandag, donderdag en vrijdag.

Afdeling adviseurs:

E. (Els) Geelen: maandag tot en met donderdag.

A. (Arno) Booy: maandag tot en met vrijdag.

B. (Brigitte) van der Laag: maandag tot en met vrijdag.

S. (Saskia) Neuhof: maandag tot en met vrijdagochtend.

Opleiding:

H. (Henk) Bretveld: maandag, woensdag en donderdag.

Opleiding & Ontwikkeling en Task Force werving & behoud:

Kltz M. (Mary) Riemens: maandag- en woensdagmiddag.

Een aantal personeelstaken, zoals bijvoorbeeld de begeleiding ziekteverzuim, conform de Wet Poortwachter zijn al in de lijn belegd. Leidinggevend ervaren die taken veelal als extra werkbelasting. Zij worden dan ook ondersteund vanuit het DC-HR

bijvoorbeeld verzoeken voor verlof van medewerkers sneller worden behandeld. Medewerkers dienen zelf een verzoek in het peoplesoftsysteem in. Vandaar komt het rechtstreeks bij de leidinggevende terecht. In tegenstelling tot daarvoor, waar de medewerker eerst een formulier moest invullen, dat door de administratie en leidinggevende werd verwerkt om uiteindelijk te worden gemuteerd. Het is een illustratie van veel minder administratie en een minder log proces dan voorheen." Wat eventueel wel voor problemen kan zorgen is het feit dat de persoonsgegevens van MIVD'ers in het systeem moeten worden afgeschermd. Dat is voor ons de uitdaging. We moeten regelmatig naar andere en passende oplossingen zoeken, wanneer HR-processen worden aangepast en geautomatiseerd.

Ook wil Riemens een misverstand uit de weg ruimen. "Vaak wordt gedacht dat er nu helemaal geen administratieve ondersteuning meer is. Dat is niet zo. Die ondersteuning is gebundeld in het DC-HR te Enschede. Dit dienstencentrum is te bereiken via telefoonnummer *06 733 optie 3.

Nummer

Strategischer werken en meer langetermijnvisie. Zo ziet Riemens de toekomst van de Directie

P&O. "Mijn beeld is dat we op hoog niveau ons advies kunnen afstemmen, zodat we op lange termijn de ambities van de MIVD en het kerndepartement op het gebied van personeelszaken kunnen realiseren. Dan kunnen we bijvoorbeeld inspelen op trends, zoals de uitstroom van militair personeel. Dat is dit jaar hoger dan voorgaande jaren. Wat betekent dat voor de lange termijn? Welke maatregelen moeten we nu treffen? En als die maatregelen niet werken, welke consequenties heeft dat dan voor de bedrijfsvoering en het product van de MIVD? Daar willen we onze toegevoegde waarde laten zien en de diensten in ondersteunen."

"We willen mensen niet het gevoel geven dat ze een nummer zijn, maar dat gevoel kan wellicht niet voor iedereen gedurende het verandertraject worden weggenomen. Voor iedereen geldt een gewenning aan de herinrichting van P&O binnen Defensie." zegt Riemens, verwijzend naar de column van directeur Cobelens in het vorige nummer van Ingelicht. "Hoewel mensen inderdaad een casenummer krijgen. Daarom is het belangrijk dat de medewerker, de lijnmanager en de P&O adviseur elkaar goed op de hoogte houden en vooral samenwerken."●

Sinds februari van dit jaar is de afdeling personeel van de MIVD (APO) onder leiding van Kltz M. Riemens, in het kader van de defensiebrede herinrichting van het personele functiegebied, onderdeel geworden van de Directie Personeel & Organisatie van de Bestuursstaf (DP&O BS). Hierdoor ontstond er een DP&O BS met een staf en twee afdelingen P&O-advies, te weten één ten behoeve van het zogenaamde Kerndepartement van de BS en één ten behoeve van de MIVD van de BS.

De geplande veranderingen hebben tot doel een verdere invulling te geven aan Samson maatregel A2A Herinrichting van het Personele Functiegebied.

De toekomstige P&O-organisatie is gebaseerd op drie principes:

- Een nieuw P&O-dienstverleningsmodel waarin de taken en verantwoordelijkheden tussen lijnmanagers, P&O-adviseurs en medewerkers optimaal worden verdeeld.
- Standaardisatie van de P&O-organisatie en waar mogelijk en zinvol ook concentratie van P&O-taken in gemeenschappelijke voorzieningen (zoals het DienstenCentrum Human Resources).
- Gestandaardiseerde en professionele P&O-dienstverlening, HRM Academie en het ontwikkelde P&O-Curriculum.

Naast genoemde inhoudelijke doelstellingen vergroot dit project defensiebreed de efficiency. De met dit project gepaard gaande reducties konden worden ingezet voor meer operationele functies.

Het streven is de werkorganisatie te formaliseren in april 2009. Het streven is in 2010 deze defensiebrede reorganisatie, die in fasen wordt uitgevoerd, te hebben voltooid.●

De vrachtwagen rijdt in hoog tempo door het weidelandschap. In de verte doemt een stoplicht op. Ze remt, maar voordat de bestuurder het doorheeft, is ze door het rode licht gereden. "Het is veel moeilijker dan je denkt", lacht ze als ze even later de vrachtwagensimulator uitkomt. Tijdens de jaarlijkse relatiedag van de MIVD en defensieorderbedrijven is niet alleen tijd voor lezingen en presentaties. Ook krijgt het bedrijfsleven een kijkje in de keuken van Defensie. Dit keer op het opleidings- en trainingscentrum Rijden in Oirschot.

Jaarlijkse
relatiedag voor
defensieorderbedrijven

'GRATIS CURSUS VEILIG

Rein Zijlstra van Fujitsu-Services verbaast zich over het uitgestrekte oefenterrein. "Dat je eens op zo'n defensieoefenterrein komt, maakt deze dag extra aantrekkelijk. Want wanneer kom je hier anders?" Tegelijkertijd ziet hij deze dag als een jaarlijkse gratis cursus veiligheidsbewustzijn. "Het is nuttig om bij te blijven op het gebied van veiligheid, hoewel ik mijn bedrijf niet als doelwit van spionage beschouw. We hebben geen defensiegeheimen in ons gebouw. Onze medewerkers werken namelijk op een defensielocatie. En uit de risico-analyse die we hebben laten uitvoeren, blijkt niet dat laptops doelbewust, om de informatie die erop staat, worden gestolen", vertelt hij. Daarmee haakt Zijlstra in op de eerste presentatie: 'Risico's van mobiele gegevensdragers'.

"De meeste risico's zijn wel bekend, maar is ook bekend dat beveiligde usb-sticks onveilig kunnen zijn?", vraagt de eerste spreker, Paul Bakker, chef technology officier crypto van Fox-it, zich af. Dit bedrijf audit onder meer bedrijven op hun beveiliging, maar ontwikkelt ook producten voor het beveiligen van computers en telefoons."

Vingerafdruk

Bakker geeft aan wat de risico's zijn en welke oplossingen ervoor zijn te bedenken. Verlies of diefstal en een bewuste aanval van buitenaf vormen een gevaar, maar ook iemand die op een onbewaakt moment op je computer rondkijkt. "Je kunt een usb-stick beveiligen met biometrie, zodat je alleen toegang hebt met een vingerafdruk. Niets is echter zo veilig als het lijkt. We hebben onderzoek gedaan naar beveiligde usb-sticks. Binnen vijf

minuten konden we bij de gegevens. Zonder voorkennis van de stick. Moet je nagaan wat deskundigen er allemaal mee kunnen."

Versleutelen

Een laptop beveiligen door de harddisk te versleutelen lijkt een goede optie. Ook wat dat betreft is niets wat het lijkt. "In het geheugen van de computer staat de sleutel om de computer te decrypten. Met een *cold boot attack* kan een indringer deze sleutel bemachtigen. Daarnaast is het zo dat het geheugen van een computer langzaam zijn waarde verliest." Bakker laat een foto van de Mona Lisa zien van een computer die *stand by* staat. Na een paar seconden is de afbeelding minder goed te zien. Het duurt een aantal minuten voordat de afbeelding helemaal is verdwenen. "Dit duurt nog langer als het geheugen letterlijk koud is gemaakt. Dan duurt het tien tot dertig minuten. Wanneer iemand de geheugenkaart uit de laptop sleutelt en ergens anders installeert, kan hij dus nog steeds bij de gegevens. Om dit te voorkomen kun je de computer uitzetten, lang genoeg wachten tot alle gegevens zijn verdwenen of goedgekeurde producten gebruiken."

Maar wat als alles is beveiligd, je reist naar de Verenigde Staten en aan de grens wordt je laptop doorzocht? "De douane mag een kopie maken van de inhoud. Neem dus een lege laptop mee", is het advies van Bakker. "Via een VPN-verbinding en een *remote desktop* kun je dan toch bij alle gegevens die je nodig hebt."

Een ander gevaarlijk fenomeen is informatie binnenhalen. "Als we bij een bedrijf een audit uitvoeren en onderzoeken of het bedrijf voldoende is beveiligd, leggen we op de parkeerplaats een aantal usb-sticks neer. Mensen pakken zo'n stick om het aan de eigenaar terug te geven. Om de eigenaar te achterhalen, stoppen ze de stick in hun eigen computer. Voor ze het

HEIDSBEWUSTZIJN'

weten is de computer geïnfecteerd. Vervolgens raken alle usb-sticks, die in die poort worden ingeplugd geïnfecteerd. In no-time is het hele netwerk besmet. Deze test slaagt jammer genoeg bijna altijd. Het is voor een klant moeilijk voor te stellen wat je met een usb-stick kan veroorzaken."

"Uit het nieuws blijkt dat andere landen in Nederland spioneren. Er zijn meer partijen geïnteresseerd dan je op het eerste gezicht denkt. Ik merk dat mensen daar moeilijk van te overtuigen zijn. Ze denken al snel: wat ik doe is toch niet zo spannend. Maar als je alle puzzelstukjes bij elkaar voegt, heb je een compleet plaatje."

Martin de Zwarte van Surcom International is zich daarvan maar al te bewust, vertelt hij desgevraagd. "Het kantoor waar ik destijds voor werkte is in de jaren tachtig overvallen door een antimilitaristische poot van een terreurorganisatie. We wisten al langer dat mensen uit waren op onze post en vuilniszakken, op zoek naar informatie en toch konden ze inbreken. Dit incident heeft mij zeker beveiligingsbewuster gemaakt."

Veilige inrichting

Een bedrijf beveiligen kan ook op een heel andere manier: door goed na te denken over de inrichting van een kantoor. Luitenant-kolonel buiten dienst Henk Neddermeijer heeft een adviesbureau op het gebied van criminaliteitspreventie. Hij werkt veel met het programma *Crime Prevention Trough Environmental Design* (CPTED). Tijdens zijn presentatie legt hij uit wat dit inhoudt. "Het doel is het gedrag van mensen te beïnvloeden door de inrichting van het kantoor. Wil je bijvoorbeeld voorkomen dat mensen hun auto tegen het pand parkeren, dan moet je de parkeerplaats afscheiden met betonnen blokken. Wanneer een inslag door het raam dreigt, plaats je de werkplekken zo, dat de mensen met de rug naar het raam

zitten. Rondvliegende glasscherven komen dan niet direct in het gezicht terecht."

Neddermeijer geeft aan dat dreiging een apart fenomeen is. "Je gaat vaak af op je onderbuikgevoelens. Daarom is een dreigingsanalyse zo belangrijk. Beveiligen kost namelijk veel geld. Geld dat je liever aan je core-business uitgeeft. Maar kan beveiliging niet juist de *core-business* van je bedrijf dienen? Met CPTED zijn minder technologische maatregelen nodig. Het is efficiënter en duurzamer."

Martijn Hakstege van On Sight Solutions heeft aandachtig naar deze presentatie geluisterd. "Ons bedrijf is net naar een nieuw pand verhuisd. Het is interessant te zien hoe de inrichting kan helpen bij het beveiligen van een pand. We hebben een open en transparant kantoor, maar de werkplekken zijn afgesloten. Daardoor merk je het meteen als er iemand rondloopt die er niet thuishoort. Ik ga dit concept zeker verder bekijken."

Theorietest

De vrachtwagen moet stoppen voor een stopbord en afslaan naar rechts. Dit keer komt het gevaarte netjes voor de stopstreep tot stilstand. Nu blijkt het afslaan naar rechts een moeilijke opdracht. Ruw wordt het stopbord omvergereden. En dat zal de bestuurder weten ook. Hij krijgt opmerkingen te horen als: 'Dat doen wij beter!'

Ook de theorietest voor het autorijbewijs zorgt voor hilariteit. Voor een aantal deelnemers is dit geen gemakkelijke opgave. Als ze nu hun theorie-examen af moeten leggen, slagen ze niet. Dit gebrek aan kennis wordt lachend afgedaan. En daar hebben ze talloze redenen voor.●

COUNTER-IED TEAM MIVD: 'NETWERKEN OM NETWERKEN TE BESTRIJDEN'

Hoe kan de MIVD bijdragen om het IED-probleem in de volle breedte aan te pakken en op te lossen? Het Counter-IED team MIVD kijkt hiervoor niet alléén naar Afghanistan, maar neemt ook andere landen waar regelmatig bembommen exploderen onder de loep.

Bembommen en zelfmoordaanslagen zijn transnationale fenomenen. Het Nederlandse leger krijgt er in het bijzonder in Afghanistan mee te maken, maar ook in andere landen exploderen regelmatig in elkaar geknutselde bommen. Indirect is dat ook voor Nederland nadelig. "Strijdtoneelen als Irak, Libanon of Tsjetsjenië migreren hun technieken", zegt Danny, teamleider van het Counter-IED team MIVD. "De werkwijzen van zelfgemaakte bommen vinden hun weg over de hele wereld. Bepaalde typen IED's die we tegenkomen in Irak, zien we nog niet in Afghanistan. Maar die kunnen we daar in de toekomst misschien wel verwachten."

Het Counter-IED team MIVD is opgezet om het IED-probleem integraal aan te pakken. Danny: "Er zijn veel incidenten die helaas soms dodelijk aflopen. Dat vraagt om een aanpak van Defensie. De Commandant der Strijdkrachten (CDS) heeft vorig jaar verzocht of de MIVD de bijdrage aan de Task Force Counter-IED kan intensiveren. De oprichting van het Counter-IED team MIVD is daar het resultaat van."

Productieketen

Voor het bestrijden van bembommen is het nodig de totale productieketen in kaart te brengen. Dat is dan ook het voornaamste doel van het Counter-IED team MIVD, geeft Danny aan. Die productieketen begint bij de mensen die het idee hebben een bembom te maken tot het moment dat de IED daadwerkelijk wordt gelegd. Daartussenin is nog een aantal schakels. "Er moeten middelen zijn om een bembom mee te maken. Kennis, geld en in het geval van een zelfmoordactie, moeten er ook mensen zijn die zich willen opofferen. We willen heel concreet

Uit de media: Stap voor stap door de Chora-vallei

Stapvoets rijden de Nederlandse militairen door Uruzgan. De schrik zit er goed in, door het stijgende aantal bembommen dat gevonden wordt in de Afghaanse provincie. Genisten met metaaldetectoren stappen om de haverklap uit om te controleren of zich metaal onder het wegdek bevindt. Een draadje, een batterijtje, een stapel oude raketgranaten. Dit jaar zijn er al meer dan tachtig bembommen gevonden, een spectaculaire stijging. De explosieven zijn doodsoorzaak nummer één onder de Nederlandse militairen in Uruzgan. De bom domineert ook veel gesprekken in Kamp Holland. Niet eerder was de hoofdprijs bij de zaterdagavondbingo op Kamp Holland - bij

wijze van grap - een Bushmaster. Dit pantservoertuig beschermt goed tegen bembommen, maar is schaars. In de praktijk kiezen de Nederlanders ervoor elke route minutieus te onderzoeken. Binnenkort arriveren ook de eerste explosievenhonden. Het gevolg is dat een simpel ritje van 10 kilometer, bijvoorbeeld van de ene naar de andere kant van de Chora-vallei, gemakkelijk zes uur in beslag neemt. Zo slagen de Taliban erin het tempo van de missie te beïnvloeden. De militairen vinden dat geen probleem. 'De opbouw van Uruzgan duurt toch dertig jaar', aldus een luitenant. Liever keert hij met al zijn pelotonsgenoten behouden terug naar Nederland. ● de Volkskrant

aangeven: daar, op die locatie is er dat netwerk van personen dat met dit doel samenwerkt en ze hebben deze middelen tot hun beschikking.”

“Met deze informatie kunnen onze klanten, zoals de Task Force Uruzgan en de Task Force Counter-IED, actie ondernemen, zoals het onderscheppen van een munitietransport, het voorkomen van kennisoverdracht of het oppakken van mensen”, zegt de teamleider. “Als we bovendien weten dat de Taliban in het verleden op een bepaalde manier te werk zijn gegaan, kunnen

wij daaruit conclusies trekken. Daarmee krijgen we een voorspellende waarde.” Maar dat niet alleen. Het Counter-IED team MIVD geeft ook aan welke dreigingen er op de langere termijn verwacht worden, zodat Defensie in de besluitvorming daarop kan reageren, door bijvoorbeeld voor een ander type bepantsering te kiezen om de militairen te beschermen, of door procedures aan te passen.

Teamwerken

De MIVD beschikt over veel kennis en expertise die op verschillende afdelingen wordt ingezet. Voor het Counter-IED team MIVD komen mensen van verschillende afdelingen wekelijks bij elkaar om puur over het onderwerp IED's te praten. Danny: “Ik heb ze niet allemaal *fulltime* nodig. Het voordeel van dit teamwerken is dat alle informatie en kennis bij elkaar komt. Alle specialismen en disciplines komen bij elkaar en kunnen kennis en informatie uitwisselen. Daarnaast weet ik bij wie ik moet zijn om naast de werkoverleggen kennis boven tafel te halen, bijvoorbeeld over de wijze van optreden van onze tegenstanders of diens sociale netwerkstructuren. Het product dat we afleveren is dan ook integraal

tot stand gekomen en daarmee een echt MIVD-breed product.”

Om het netwerk van de tegenstander inzichtelijk te maken, moeten we zelf een netwerk vormen met nationale en internationale partners, collegadiensten en kenniscentra”, zegt Danny. “Je maakt elkaar slimmer, waardoor je meer kracht hebt.”

Het Counter-IED team MIVD werkt natuurlijk nauw samen met de Task Force Counter-IED. “Deze Task Force is een coördinerende instantie binnen Defensie en brengt MIVD, Explosieven Opruimingsdienst (EOD), Genie en staven bij elkaar. De Task Force bestaat weer uit drie werkgroepen waarvan er één de werkgroep Inlichtingen is waarin vertegenwoordigers uit de gehele inlichtingengemeenschap binnen Defensie bij elkaar komen.

Daarnaast is er een werkverband explosievenbestrijding dat door de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding (NCTb) wordt gecoördineerd. Danny: “In dit werkverband werken we onder meer samen met de AIVD, het Korps Landelijke Politie Diensten (KLPD) en het Nationaal Forensisch Instituut (NFI). We netwerken dus om de IED-netwerken te bestrijden.” ●

I&V IN BEWEGING

Het inlichtingen- en veiligheidsveld is breed en complex. Dat is in een notendop de conclusie na twee dagen symposium 'Inlichtingen en Veiligheid in Beweging'.

Tijdens het symposium geven diverse sprekers uit de defensieorganisatie inzicht in de operationele ontwikkelingen, uitdagingen en eisen die dit stelt aan de huidige ondersteuning van de inlichtingen- en veiligheidsketen (I&V-keten).

"Sinds SFIR en SFOR (Irak en Balkan, red.) zijn er grote stappen voorwaarts gezet in het inlichtingenproces. Door de MIVD, de J2-DOPS en 103 ISTARbataljon", zegt kolonel Matthijssen via een *live* verbinding vanuit Afghanistan. Ook overste Van Dalen, G2 TFU ISAF geeft een dag later vanuit Afghanistan ook aan dat het inlichtingenproces is verbeterd. "Vroeger was inlichtingenpersoneel ondergeschikt aan de 3 en de 5 (de secties die zich bezig houden met operaties en plannen). Nu zijn inlichtingen de basis voor het leiden van operaties."

Onzichtbaar

Met andere woorden: operaties zijn tegenwoordig *intell-driven* en dat vraagt een ander I&V-proces dan voorheen. De studie naar de Inlichtingenketen Defensie door de Commandant der Strijdkrachten en het rapport van de commissie Dessens (beide uit 2006) bevestigen dat verandering noodzakelijk is. Ook het feit dat het begrip inlichtingen veelzijdiger is geworden. In Afghanistan blijkt dat het niet alleen om inlichtingen over het weer en het terrein gaat. Ook de bevolking en haar intenties, sociale en economische factoren spelen een rol. De vijand is niet, zoals in de Koude Oorlog het geval was, bekend en voorspelbaar. De tegenstander is juist onzichtbaar en onvoorspelbaar. Ook heeft de Task Force Uruzgan (TFU) te maken met neutrale tegenstanders, zoals de regeringsambtenaar en de drugshandelaar. Dat vraagt een andere manier van werken. Een goede

inlichtingenpositie is dan cruciaal.

Plaatsvervangend Commandant der Strijdkrachten, luitenant-generaal Freek Meulman, gaf in zijn openingswoord aan dat commandanten een groeiende behoefte hebben aan *Intelligence, Surveillance* en *Reconnaissance*. De binnengekomen informatie moet ook worden verwerkt tot inlichtingen. De verwerving groeit hard, de verwerking groeit echter minder snel."

De groeiende stroom aan informatie heeft niet alleen te maken met de ontwikkeling van technische middelen. Het feit dat elke militair tegenwoordig een sensor is, is hier ook debet aan. Hij moet zijn oren en ogen openhouden en na een patrouille met informatie terugkomen.

Daarnaast moet de MIVD niet te snel alarm slaan, zegt generaal-majoor Pieter Cobelens. Volgens hem is dat gevaarlijk als er uiteindelijk niets gebeurt. Als er dan echt brand is, reageren mensen niet meer op het alarm. Inlichtingen moeten dan ook zorgvuldig tot stand komen.

Voor de 2-lijn (inlichtingen van bataljonsniveau tot hoger, red.) is het een uitdaging uit de diversiteit aan gegevens de juiste analyse te halen en tijdig aan de juiste persoon aan te bieden. Voor een brede blik op de situatie en voorspellend vermogen, is inzicht in de inlichtingenketen een voorwaarde.

De kwantiteit en kwaliteit van het personeel is dan belangrijk. Matthijssen: "Je bent niet zomaar een goede analist. Dat vergt opleiding en

training. Anders gaat het ten koste van de diepgang van de inlichtingenproducten."

Volgens overste H.J. De Jong, commandant van 103 ISTARbataljon is opleiding en training nog niet voldoende aangepast aan de huidige situatie. "De mens is de zwakke schakel, door de hoge werkdruk in het uitzendgebied kan hij zijn concentratie verliezen en steken laten vallen. Daarnaast is de mens de sterke schakel. De mens is de enige die over de informatie kan nadenken, het kan analyseren en interpreteren. Technische sensoren en waarnemingssystemen kunnen dat niet."

Vanuit de zaal komt de vraag of het een voordeel is wanneer intellpersoneel ook mee gaat op patrouilles. De Jong: "Dat heeft grote gevolgen voor de militair. De intellmensen zijn niet altijd voorbereid om als infanterist mee het gebied in te gaan. Laten we er eerst voor zorgen dat de hele I&V-keten gereed is. In een latere fase kunnen we nadenken over deze vraag."

Een van de schakels in de keten die nog tot stand moet komen is de oprichting van het Joint ISTAR Commando (JISTARC). Kortom I&V is volop in beweging.

I&V Loopbaanbeleid

De wens van goed I&V loopbaanbeleid komt tijdens het symposium telkens weer naar voren. Inlichtingen en veiligheid is geen apart dienstvak. De I&V-keten kan dan ook niet profiteren van voordelen die het zijn van een dienstvak met zich

meebrengt. Wel komt er een monitor I&V, bij wie militairen voor het plannen van hun carrière in het I&V-veld terecht kunnen.

Vacatures

De MIVD was, naast de presentaties en workshops van generaal-majoor Cobelens en kolonel Van Klarbergen, Hakvoort en Reuser met een stand (zie foto rechtsonder) vertegenwoordigd. Hier lag vooral de nadruk op het inzicht geven in de vele vacatures die door de uitbreiding van de MIVD zijn ontstaan. Sergeant 1 Erik en sergeant-majoor Robert bezoeken de stand en geven

meteen aan wat zij van het symposium vinden. "Typerend is dat de mens centraal staat. We zijn als militair zelf verantwoordelijk voor onze carrière, maar het is erg onoverzichtelijk hoe we onze loopbaan in de intellwereld kunnen uitstippelen. Daarom is het belangrijk dat het loopbaanbeleid voor de I&V-keten er komt."

Het symposium werd georganiseerd in het kader van het vijfjarig bestaan van 103 ISTARbataljon. Dit bataljon verzamelt, analyseert en geeft inlichtingenadvies aan operationele commandanten. Uit de verschillende reacties van bezoekers van

het symposium blijkt dat zij het informatief en interessant vonden. "Ik vond het positief dat er diverse sprekers en onderwerpen waren. Veel informatie was al wel bekend. Alles werd nog weer even aangestipt. Ik zou graag een vervolg zien, waarin aanvullende informatie wordt gegeven en er dieper op onderwerpen wordt ingegaan." Veel mensen zagen het symposium ook als reünie. "Omdat I&V geen apart dienstvak is, zijn er geen bijeenkomsten waar je elkaar regelmatig kunt ontmoeten. Tijdens dit symposium is wel iedereen uit de intellwereld bij elkaar en heb je de gelegenheid weer even bij te praten." ●

Westerse berichtgeving: propaganda voor Taliban?

Drie mannen gaan op Jihad. Onderweg ontmoeten zij een vierde man. De inlichtingendienst weet niet wie deze persoon is, maar wil dat wel graag weten. Het enige beschikbare materiaal dat de dienst heeft, is een foto. Dan wordt op de televisie een documentaire uitgezonden over een lokale moskee. En de man wordt geïnterviewd. Via deze documentaire heeft de inlichtingendienst de man snel en zonder veel operationele inzet kunnen identificeren.

“Dit is een goed voorbeeld van hoe Open Source Intelligence (Osint) ons werk gemakkelijker maakt”, zegt een van de sprekers op de International Open Source Working Group (IOSWG). Deze groep Osint-medewerkers komt jaarlijks bij elkaar om elkaar op de hoogte te houden over hoe Osint in hun land is georganiseerd.

Nog een voorbeeld waaruit blijkt hoe inlichtingendiensten open bronnen gebruiken. Voor het verkrijgen van inlichtingen, moeten de MIVD en de AIVD eerst gebruik maken van ‘open bronnen’. Pas daarna mogen zwaardere inlichtingmiddelen worden ingezet. Via open bronnen is echter een schat aan informatie te verzamelen. “Er is een vergadering waarvoor een dreigingsanalyse moet worden opgesteld. Hoe moet de vergadering worden beveiligd? Aanvankelijk lijkt één officier voldoende. Totdat een Aziatische krant schrijft over een geheime OPEC-vergadering. Op basis daarvan wordt de dreigingsanalyse bijgesteld.”

Newsjunkies

“Osint is belangrijk voor operationele inlichtingen- en veiligheidsdiensten”, geeft Chris van de AIVD aan tijdens een lezing waarin hij ingaat op het belang van Osint voor de klant. “Niet alleen om informatie te verzamelen, maar ook om informatie die je al hebt te verifiëren en in de juiste context te plaatsen. Osint helpt je daarnaast beter te focussen. De medewerkers van Osint geven extra informatie of sturen documentaires door. Ze werken proactief. Zelf kun je in de verkeerde hoek kijken, daarom is praktisch advies belangrijk. Ook is het van belang dat de Osint-medewerkers alvast een selectie maken in de hoeveelheid informatie. Veel media nemen namelijk elkaars berichten over, waardoor je een stroom artikelen hebt waarin precies

hetzelfde staat. Het is ondoenlijk al die berichten te lezen, maar er zal maar net een artikel tussen zitten dat wel andere informatie geeft. Dat weten wij dan niet altijd. Osint speelt dan juist dat artikel door.”

De spreker geeft aan dat niet alleen inlichtingen- en veiligheidsdiensten gebruik maken van open bronnen. Ook de vijand gebruikt Google. “Daaraan kunnen wij zien hoe onze doelen internet gebruiken. Zij zijn vaak *newsjunkies* die goed in de gaten houden hoe de westerse media over hen bericht. Om een goed dreigingsbeeld te kunnen geven, moeten we de vijand kennen en dus weten wat zij weten uit open bronnen.”

Fictieve slachtoffers

De presentatie van de Franse deelnemer sluit hier op aan. Ook deze spreker geeft aan dat terroristen buitenlandse kranten lezen. Hij gaat nog een stapje verder door te zeggen dat terroristen deze berichtgeving gebruiken voor hun eigen propaganda. Ter illustratie laat hij een artikel zien uit de *Paris Match* dat op een Arabisch forum is geplaatst. Eronder staat een foto van Taliban, gekleed in Franse uniformen van omgekomen militairen. Het artikel en de foto krijgen op deze website een heel andere betekenis.

Nog een voorbeeld: De premier van Frankrijk geeft in een radio-interview aan dat het Franse leger een kruistocht onderneemt tegen de moslimwereld. Ook deze tekst is op een islamitisch forum te lezen. “Zo’n forum neemt het artikel in zijn geheel over”, geeft de spreker aan. “Maar het gebeurt ook dat er zinnen of passages worden veranderd, zodat het propaganda wordt.”

De terroristen gebruiken niet alleen krantenberichten of foto's van westerse media. Ze maken ook gebruik van wereldwijd populaire sites als YouTube om hun ideologie te verspreiden. "Open bronnen zijn geïnfiltrerd door terroristische propaganda. Ze vermijden illegale en obscure websites en gebruiken juist officiële media. De sites YouTube en Al Jazeera worden namelijk niet geblokkeerd wanneer er propaganda op is gepubliceerd."

Voor Osint kost het veel tijd de propaganda van de waarheid te onder-

scheiden, geeft de spreker aan. "Op een gegeven moment werden er berichten de wereld ingestuurd over Franse slachtoffers in Afghanistan. Eerst waren het er drie, toen zes en later negen. Dit bleek echter niet waar te zijn. Een dag later vielen er wel tien slachtoffers. Nu was het geen propaganda, maar werkelijkheid. En toch zijn we dan veel tijd kwijt aan het verifiëren van dit bericht."●

INTERNATIONAL OPEN SOURCE WORKING GROUP

Deelnemers uit veertien verschillende landen komen jaarlijks bijeen om elkaar op de hoogte te houden over ontwikkelingen op het gebied van open bronnen. Gastland dit jaar was Nederland. De AIVD en de MIVD hebben nauw samengewerkt om dit driedaagse seminar te organiseren. De deelnemers zijn het roerend met elkaar eens: dit seminar is nuttig om ervaringen met elkaar te delen en om van elkaar te leren. Een deelnemer uit Zweden geeft aan: "Als Osint werk je in een geïsoleerde wereld, waardoor je je moet beschermen tegen je eigen irreële gedachten.

Je moet blijven denken: waarom doe ik dit zo en waarom is dat zus geregeld? Nu ik hier met mensen van Osint uit andere landen spreek, kan ik weer bepalen of ik op de goede weg zit, of ik mijn werk goed doe, of de afdeling in zijn geheel goed werkt."

Iemand uit Frankrijk reageert: "We lopen allemaal tegen dezelfde problemen aan. Het is goed met anderen daarover te spreken. Maar ook als je een idee hebt en je weet niet goed hoe je dat kunt implementeren, kun je erover discussiëren en komen anderen met een oplossing."

Een Canadese bibliothecaris geeft aan dat ze naar het seminar komt om ideeën op te doen. Zo heeft ze naar aanleiding van een lezing vorig jaar sociale netwerksites onder de loep gelegd. "De presentatie ging over hoe de militairen aan het front netwerksites als *Facebook* gebruiken en de veiligheidsaspecten daaromtrent. Dat gaf mij te denken: hoe gebruiken mensen binnen onze dienst *Facebook*? En in hoeverre is dat kwalijk? Sindsdien kijken we meer naar dit soort sites en de invloed ervan."●

Versterking inlichtingenketen

'Het water stroomt...'

Buiten valt, op het moment dat ik deze column schrijf, zoveel water naar beneden dat er af en toe stromen ontstaan die er normaal gesproken niet zijn. Zo is het ook met het project Versterking Inlichtingenketen. Het water stroomt, maar af en toe ontstaan er onverwachte zijstromen.

Door: Kolonel b.d. Louwe Hakvoort

Nu de plannen voor de versterking van de MIVD en de oprichting van de J2 DOPS worden geïmplementeerd, blijft binnen het project Versterking Inlichtingenketen de oprichting van het Joint ISTAR Commando (JISTARC) nog over.

Een projectgroep met vertegenwoordigers van alle betrokken partijen heeft zich vanaf het begin van dit jaar intensief bezig gehouden met de uitwerking van een Plan van Taken, Organisatie en Werkwijze (PTOW) voor het op te richten JISTARC. Dit PTOW is aangeboden aan de Commandant der Strijdkrachten en de Secretaris-Generaal voor instemming.

In de tussentijd is een begin gemaakt met het opstellen van een concept Voorlopig Reorganisatie Plan (cVRP) om de oprichting van deze eenheid te kunnen gaan realiseren. Naar aanleiding van het PTOW is er nog een aantal vragen gerezen die momenteel worden beantwoord en leiden tot een aanpassing van dit document. Het gaat hierbij voornamelijk om een duidelijke scheiding van taken en bevoegdheden tussen de MIVD en het JISTARC. Een van de andere punten die op het moment van schrijven van deze column nog open staat, is de wijze van integratie van het Reconnaissance Intelligence Centre (RIC) van het Commando Luchtsrijdkrachten in het JISTARC. De projectgroep heeft een voorstel uitgewerkt en ter besluitvorming voorgelegd aan de CDS. De uitkomst hiervan is uiteraard van invloed op de uiteindelijke organisatie van het JISTARC en dus ook op de inhoud van het cVRP. Om dit laatste

document kwalitatief goed uit de verf te laten komen, is het noodzakelijk dat alles zorgvuldig wordt beschreven. Hierbij moet onder meer worden gedacht aan de orgaan- en functiebeschrijvingen. U weet ongetwijfeld hoeveel werk hierin gaat zitten. Bij het schrijven van deze documenten moet een sterk beroep worden gedaan op de kennis van mensen in de bestaande organisaties van 103 ISTARbataljon en het RIC. Al deze werkzaamheden moeten naast het normale werk worden uitgevoerd. Gelet op de hoge werkdruk die er bij deze eenheden ligt zal dit extra tijd gaan kosten. In een organisatie zoals het JISTARC dat binnen het CLAS wordt opgehangen, moet rekening worden gehouden met allerlei normeringen voor de indeling van functionaliteiten en het daaraan gekoppelde personeel. Zoals u ziet zijn er diverse factoren die invloed uitoefenen op de realisatie van dit plan. Hoewel het streven er eerst op was gericht om voor het einde van dit jaar alles te hebben afgerond, ziet het er nu naar uit dat het begin volgend jaar zal worden. Maar ook in dit project staan zorgvuldigheid en kwaliteit voorop.

Gelukkig blijft het water stromen. Er zal echter nog wel wat water door de Rijn gaan voordat dit project kan worden afgerond. Maar hoe dan ook, het JISTARC gaat er komen!

Wordt vervolgd

SAMENW

Een heisessie met het managementteam van de Afdeling Signals Intelligence, gefaciliteerd door Bureau Communicatie om te werken aan onderling begrip en de vaststelling van waarden. Dit is misschien niet de meest voor de hand liggende combinatie. Bureau Communicatie wordt namelijk vaak geassocieerd met Ingelicht, folders, nieuwsflitsen en intranet/internet. Maar dit bureau doet en kan meer.

Hoofd Afdeling Sigint (AS) wil werken aan saamhorigheid en verbondenheid binnen de afdeling, omdat er een redelijk nieuw Management Team (MT) is aangetreden. Het is belangrijk er enerzijds voor te zorgen dat deze bureauhoofden elkaar (beter) leren kennen en anderzijds inhoudelijk in te gaan op bedrijfsvoeringsprocessen en op het vergroten van onderling begrip en de vaststelling van gezamenlijke waarden. Hoofd AS

Lezersonderzoek

Is Ingelicht uw lijfblad? Of bladert u het alleen even door? Als redactie van Ingelicht zijn we erg benieuwd wat u van ons informatieblad vindt. Welke onderwerpen leest u graag? Wat hoort er niet thuis in het blad? Zou het eigenlijk een rubricering moeten hebben? Vul het lezersonderzoek in en maak kans op een cadeaubon!

De vragenlijst bestaat uit 25 vragen. Het invullen neemt ongeveer 10 minuten van uw tijd in beslag. Het onderzoek is anoniem. Maar wilt u kans maken op één van de tien cadeaubonnen ter waarde van € 25,-, dan moet u wel uw gegevens vermelden. Uw persoonsgegevens worden apart van de vragenlijst behandeld.

Voor het retourneren van de vragenlijst kunt u gebruikmaken van bijgevoegde voorgefrankeerde en geadresseerde envelop. Graag ontvangen wij de ingevulde vragenlijst terug

vóór woensdag 12 november 2008. Alvast hartelijk bedankt!●

ERKING AS EN BCOM

heeft al het idee opgevat om een heisessie voor het MT te organiseren. De invulling van deze sessie wordt een gezamenlijke inspanning van AS en Bureau Communicatie (BCOM). Hoofd AS neemt hierbij het bespreken van de bedrijfsvoeringsprocessen en werkprocedures voor zijn rekening. BCOM de andere aspecten.

Op 2 en 3 oktober is het zover, de heisessie van AS vindt plaats. Nicolette van BCOM begeleidt de aftrap. Hierbij gaat het erom elkaar op een ludieke manier aan de hand van de sleutelbos (of bij gebrek hieraan: de portemonnee of gsm) beter te leren kennen. Wat volgt, zijn open verhalen (meestal met de nodige humor) over onder meer woonplaats (waar en hoe) merk auto (vanwege de maxi cosi die erin moet passen), structuur van het telefoonboek, vakantiehuisje (dat inmiddels wordt opgesierd met een kerst-attribuut) en gelukspoppetjes aan een sleutelbos. Kortom, een originele en interessante manier voor het begin van een heisessie en meteen een leuke ijsbreker.

Daarna neemt hoofd AS het stokje over om de bedrijfsvoeringsprocessen en bepaalde procedures binnen AS onder de loep te nemen. Aangezien de nieuwe samenstelling van het MT van AS pas per 1 september actief is, is het nodig met elkaar van gedachten te wisselen over een diversiteit aan belangrijke zaken. Het gaat hierbij onder meer over het oplijnen van de verschillende interne overleggen, het opstellen van een AS-jaarplan, het houden van functioneringsgesprekken, het omgaan met jubilarissen en saamhorigheidsactiviteiten. Hierbij is het van belang dat de neuzen dezelfde kant op komen te staan en er duidelijkheid ontstaat over de te volgen procedures en het verloop van de bedrijfsvoeringsprocessen.

Kruip in de huid van

De volgende ochtend gaat het programma verder met een werkvorm, bekend onder de naam: 'kruip in de huid van'. Deze werkvorm is erop gericht het onderlinge begrip te vergroten en, in het geval van AS, ook vast te stellen welke waarden belangrijk zijn binnen het MT en hoe je deze waarden kunt uitdragen binnen je team. Iedereen trekt een lootje waarop een van

de functies binnen het MT-team staat vermeld. De MT-leden kruipen dus allemaal in de huid van een van hun collega MT-leden. Vervolgens moeten ze in hun nieuwe rol een aantal vragen beantwoorden, zoals: wat zijn je hoofdtaken? Welke knelpunten ervaar je? Wat zijn belangrijke waarden in je werk? Hoe breng je deze waarden over binnen je team? De antwoorden op de eerste twee vragen worden vervolgens eerst toegelicht door degene die 'in de huid gekropen was' van zijn/haar collega en daarna geeft het 'echte' MT-lid zijn aanvulling(en) of toelichting hierop.

Rudi, een van de MT-leden, vindt deze oefening erg leerzaam: "Het is leuk om te zien wat voor beeld je collega's bij je functie hebben en ook wat voor beelden er in het algemeen leven over de bureaus en hun taken/invulling en cultuur." Nicolette valt het op dat de meesten goed van elkaar weten waaruit de hoofdtaken bestaan. "Verder is het inderdaad leerzaam om te zien dat er binnen het MT bepaalde beelden leefden over specifieke bureaus waarvan het hoofd van dat bureau zich niet zozeer bewust was. Dit is meteen een mooi aandachtspunt waarop verdere actie kan worden ondernomen."

Van de antwoorden van de derde en vierde vraag wordt plenair een samenvatting gemaakt met de belangrijkste waarden die binnen het MT en dus binnen AS (gaan) gelden. Daarnaast worden de belangrijkste manieren om deze waarden over te brengen puntsgewijs genoteerd. De MT-leden krijgen deze samenvattende punten per mail toegestuurd zodat ze deze altijd bij de hand hebben en er naar kunnen handelen in hun dagelijkse werkzaamheden.

Deze heisessie krijgt nog een vervolg. Naast eenheid en verbondenheid binnen het MT is het net zo (zij het niet nog meer) belangrijk dat er ook eenheid heerst binnen de hele afdeling. Om hier met z'n allen aan te werken en aan het uitdragen van de vastgestelde waarden binnen AS, zal Nicolette, nadat zij gesprekken heeft gevoerd met diverse sleutelfiguren binnen de afdeling, meerdere sessies gaan organiseren. In deze sessies, die eerst op bureauniveau en daarna afdelingsbreed zullen plaatsvinden, zal samen gewerkt worden aan eenheid binnen de diversiteit die AS rijk is.

Goede combinatie

Voor beide partijen is deze samenwerking een goede combinatie gebleken. De MT-leden van AS zijn enthousiast over het resultaat van de heisessie evenals BCOM. Nicolette: "Buiten het feit dat het erg leuk was om te doen is het geweldig om de bewustwording en verandering binnen een groep voor je neus te zien gebeuren. En dan heb ik het over een constructieve verandering en de wil om er wat van te maken met z'n allen. "Een van de MT-leden voegt toe: "De onderlinge band is versterkt en er is meer duidelijkheid ontstaan over bepaalde beelden die leefden. Verwachtingen zijn bijgesteld en gezamenlijke waarden afgesproken." ●

AMO-teambuilding en Battlefieldtour

De militairen van het garnizoen van Eben-Emael stonden op het punt om vijf dagen met verlof te gaan. De koffers waren al gepakt en de beveiliging was, zeker boven op het fort, tot een minimum teruggebracht. Al weken waarschuwde de Belgische inlichtingendiensten voor een Duitse inval. Echter, zowel in Nederland als België werd na de zoveelste waarschuwing de dreiging gebagatelliseerd. Het fenomeen *crying wolf* was een reële vijand van de inlichtingeneenheden in 1940. De Afdeling Militaire Operaties staat tijdens een Battlefield tour stil bij de parallellen die getrokken kunnen worden tussen de historische verhalen en de huidige situatie.

Door: Roel

Terwijl de militairen met hun hoofd al thuis waren, brak de hel los op fort Eben-Emael. Duitse soldaten landden op het fort en wisten met explosieven het onneembaar geachte fort binnen tien minuten in te nemen. Alle waarschuwingen ten spijt waren de Duitse strategen erin geslaagd het belangrijke fort in een verrassingsaanval met minimale middelen in te nemen.

68 jaar na dato zijn de uniformen, allianties en verhoudingen in Europa totaal veranderd. Zij aan zij werken de Duitse militairen samen met Nederlanders en Belgen. De gevaren die komen

kijken bij het uitoefenen van het inlichtingenvak zijn echter nog hetzelfde; de uiterst onstabiele internationaal-politieke situatie vergt veel van een inlichtingendienst. Ook het syndroom van *crying wolf* is daar een van. Wanneer er veel waarschuwingssignalen zijn, maar er uiteindelijk geen of weinig gevaar is, kan de gevoeligheid voor dit soort signalen afnemen. De mannen en vrouwen van de Afdeling Militaire Operaties (AMO) van de MIVD beseffen zich dit terdege als zij tijdens hun *battlefield tour* het verhaal Eben-Emael aanhoren. Zij vormen de eerste filter tussen de stortvloed aan informatie vanuit alle delen van de wereld en de besluit- en strategievormers in het

Haagse hart van de operaties. Wanneer besluit je als inlichtingencel de alarmklok te luiden? Gebeurt dit te vaak en te vroeg, dan ontstaat er al snel een 'panieksfeer', maar gebeurt het één keer te laat, dan kunnen de gevolgen niet te overzien zijn.

Teambuilding

De *battlefield tour* van de AMO MIVD heeft een tweeledig karakter; enerzijds is er het educatieve karakter dat de militaire achtergrond van Maastricht en omstreken belicht. Er wordt stilgestaan bij de ontwikkelingen van de garnizoensstad door de eeuwen heen, waarbij zowel de tachtigjarige als de Tweede Wereldoorlog aan bod komt. Anderzijds wordt er stilgestaan bij de parallellen die getrokken kunnen worden tussen de historische verhalen en de huidige situatie.

In het ondergrondse gangenstelsel onder historisch Maastricht, dat deel uitmaakte van de vroegmoderne verdedigingswerken, zijn de collega's op elkaar aangewezen. Zij moeten in groepen, onder tijdsdruk en in het pikkedonker, hun weg vinden naar de andere kant van de stad. Een cryptisch geschreven kaart geeft de juiste aanwijzingen om terug te keren naar het licht aan het einde van de tunnel. Snel lopen en snel denken is het devies, de uitdaging is de tocht zo snel mogelijk tot een goed einde te brengen, maar het verkeerd beantwoorden van vragen kan leiden tot strafminuten en een langer verblijf in de donkere tunnels onder Maastricht.

Uiteindelijk blijkt iedereen in staat zich een weg te vinden door de tunnels. Nadat de claustrofobische gevoelens zijn afgeschud, is er tijd om de ervaringen onder meer ontspannen omstandigheden de revue te laten passeren. ●

Co de Rood

Henk Slijkhuis

De man achter Co de Rood

De tekeningen in INGELICHT zijn altijd onmiskenbaar van Henk Slijkhuis. Figuurtjes met een groot hoofd en rode neus. Vroeger met potlood ingekleurd, tegenwoordig computermatig verwerkt. Sinds de eerste jaargang levert Henk regelmatig een tekening. Sinds dit jaar heeft hij zelfs zijn eigen strip in het blad: Co de Rood. Sfinx interviewde de man achter deze tekeningen.

Een dikke map met tekeningen ligt op tafel in het kantoor in Eibergen. Tekeningen met militairen van alle krijgsmachtdelen in de hoofdrol. Collega's die op de hak worden genomen. Tekeningen over veranderingen binnen de MIVD. Een bonte mix van alles wat de afgelopen jaren is gepubliceerd in INGELICHT, maar ook in andere bladen, zoals het verenigingsblad van de Nederlandse Basset Hound Club. Hoe gaat dat nu eigenlijk, van idee tot tekening?

"Vaak krijg ik het verzoek een tekening bij een artikel te maken, als er geen foto voorhanden is. In sommige gevallen weet ik meteen wat voor tekening het moet worden. Andere keren ligt het niet zo voor de hand en moet ik echt goed mijn best doen iets te verzinnen. Als het een saai onderwerp is, neem ik vaak heel letterlijk een zin uit de tekst en zet ik dat op een overdreven manier neer. Een andere keer is het een meer associatieve tekening. Een recent voorbeeld hiervan is een tekening bij een artikel over Atlas. Het artikel ging over droog oefenen voordat Atlas in gebruik zou worden genomen. Atlas, de figuur uit de Griekse mythologie, heb ik letterlijk laten droogzwemen."

Als het idee er eenmaal is, zet Henk eerst een schets op papier. Vervolgens legt hij dit vel met daarop een nieuw vel papier onder een lichtbak. De potloodstrepen lichten op en zo tekent hij de schets met viltstift over. Als laatste stap scant hij de tekening en met speciale software kleurt hij het in. "Dit is mijn manier van werken", legt Henk uit. "Fokke en Sukke worden in één keer getekend. Bij mijn tekeningen zie je eerst schetsstreepjes. Door het overtrekken met viltstift worden dat uiteindelijk ook strakke lijnen."

Co de Rood

Zo'n stripverhaaltje als Co de Rood, werkt dat nu anders dan een cartoon? "Het leek mij leuk een figuurtje te volgen die net bij de 'geheime dienst' begint en zijn eerste geheime opdrachten moet uitvoeren", vertelt Henk over het ontstaan van de strip. "Je moet ervoor zorgen dat je genoeg inspiratie en materiaal voorhanden hebt om meerdere strips te maken. Wat dat betreft heb ik nog genoeg ideeën."

Ook het tekenen werkt anders, omdat de opeenvolgende plaatjes vaak elementen bevatten die terugkomen. In het eerste stripje zie je Co de Rood met zijn vrouw in de huiskamer zitten. Je ziet het figuurtje telkens in dezelfde houding in dezelfde stoel zitten. Om dat voor elkaar te krijgen heb ik de situatie één keer getekend. Voor het tweede en derde plaatje heb ik het eerste plaatje overgetrokken. Alleen de gezichtsuitdrukkingen heb ik opnieuw getekend."

Heeft Henk zelf een 'stiekeme' achtergrond? "Nee, dat niet. De opdracht was een stripje van een paar plaatjes. Dan ga je erover nadenken: wat past

bij de MIVD? Welk beeld hebben anderen van de MIVD en hoe kun je daar iets komisch van maken? Dit is het resultaat. Ik ben zelf ook wel benieuwd wat hij allemaal nog gaat meemaken."

Jacht

Henk tekent niet alleen voor INGELICHT. Hij wordt ook vaak gevraagd een tekening te maken van iemand die de dienst verlaat. Daarnaast tekent Henk voor de Basset Hound Club, een rashondenvereniging en heeft hij een logo ontworpen voor een Basset Houndvereniging in Japan. Maar de Basset Hound is niet mijn favoriete hond, hoor", zegt hij snel. Hij begint te vertellen over zijn honden die hij traint voor de jacht. "Als het saai wordt moet je het zeggen", maar hij is niet te stoppen.

"Ik heb twee labradors die ik train voor de jacht. Ook ben ik keurmeester. Tijdens een wedstrijd beoordeel ik het werk van de hond. De hond moet bijvoorbeeld koud wild (wild wat al langer dood is, red.) apporteren. Zelf doe ik ook mee aan wedstrijden. Laatst heb ik nog een veldwedstrijd voor de voet gehad. Hierbij lopen de voorjagers (de persoon die met de hond werkt) in een linie door het veld. Als er een dier is geschoten, geeft de keurmeester één van de jagers de opdracht zijn hond het dier te laten halen. De hond moet daarbij netjes naast de voorjager lopen en mag niet piepen."

Henk vindt het heerlijk door het bos te lopen met zijn honden, genieten van de jacht, het wild lekker bereiden... en dat tijdens een gezellig etentje verorberen. "Ik heb geen eigen jachtveld, maar heb wel een gastakte. Ik mag gebruik maken van het veld van een ander. Regelmatig word ik ook door andere jachthouders uitgenodigd. Gisteren heb ik nog twaalf duiven geschoten."

Houdt hij dan nog wel tijd over om te tekenen? "Nou, eigenlijk niet. Ik heb bijvoorbeeld al een jaar een schildersezal ongebruikt in huis staan", grinnikt hij.●

Concept-based zoeken met Cuil.com

In 1998 publiceerden twee studenten van de Stanford universiteit een artikel* over een door hun ontwikkelde zoekmachine waar de resultaten werden gerangschikt op basis van populariteit. Dat algoritme noemden zij *PageRank* en de zoekmachine noemden ze Google. Even later kregen Sergey Brin en Lawrence Page tot hun eigen niet geringe verbazing de eerste 100.000 dollar om Google commercieel verder te ontwikkelen. Google had in 1998 een index van maar liefst 25 miljoen documenten, in die tijd ongekend veel.

Door: Arno H.P. Reuser

Het algoritme, waarmee resultaten werden gerangschikt op basis van het aantal links naar een pagina, bleek ongekend succesvol. Het idee was niet nieuw, want afgekeken van de *Science Citation Index*, ontwikkeld door Eugene Garfield. Het was ook niet zaligmakend, maar werkte wel. Interessant was ook dat de Google-zoekpagina niet vervuild werd met hinderlijke reclame.

Record

In 1998 was de tijd ook rijp voor een nieuwe zoekmachine. Yahoo en Alta Vista werden toen het meest gebruikt. Alta Vista vanwege de enorme hoeveelheid documenten in de index alsmede de *NEAR operator*. Yahoo vanwege de beroemde *directory* die nu niet meer wordt onderhouden maar op <http://dir.yahoo.com> nog altijd beschikbaar is. Alta Vista bestaat niet meer. Hoewel, de pagina en site zijn er nog steeds, maar al vele jaren eigendom van Yahoo. In die tijd rolden de zoekmachinebedrijven over elkaar heen met de omvang van hun index. Alta Vista en ook Google hadden een teller meelopen op hun pagina met het aantal documenten in hun index. Wanneer de één wereldkundig maakte een nieuw record te hebben, volgde al spoedig de ander om mede te delen toch ietsiepietsie meer documenten te hebben. Google meldde bijvoorbeeld een index te hebben met wel acht miljard documenten, Yahoo ging er over heen met tien miljard, waarna Google bekend maakt nog eens een hertelling gedaan te hebben waarbij ze kwamen op veertig miljard.

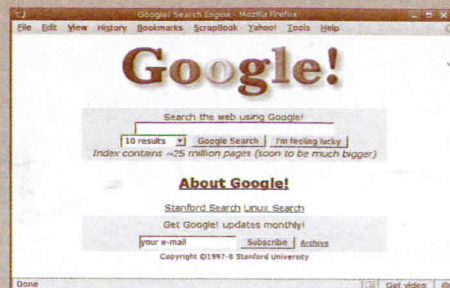
Ook werd de wereld van zoekmachines gekenmerkt door de ene overname na de andere.

Ze maakten enthousiast gebruik van elkanders database of directory of beide. Google maakte jarenlang gebruik van de directory van het *Open Directory Project* (DMOZ), en Yahoo maakt voor haar zoekresultaten gewoon gebruik van de database van Google. Excite was verkocht aan Alta Vista dat op haar beurt weer verkocht werd aan Yahoo, enz.

Nieuwe zoekmachine

Tegenwoordig zijn er slechts enkele zoekmachines die er toe doen, dat wil zeggen die een eigen database en index hebben: Exalead, Google, Ask, en Yahoo. Twee maanden geleden is er daar een tje bijgekomen, uiteraard een dag nadat ik mijn column had ingeleverd. De nieuwe zoekmachine is Cuil** (uitgesproken: koel), ontwikkeld door drie ex-Google medewerkers. Het telt volgens de *home page* meer dan 120 miljard pagina's! Ruim twaalf keer meer dan Google. En wat zegt Google dan? U raadt het al, men heeft nog eens goed geteld en beweert nu maar liefst een biljoen URL's te hebben. Enfin.

Cuil is een zoekmachine zonder enige reclame en jammer genoeg ook zonder zoektaal. Het aantal voorkeursinstellingen is minimaal, om precies te zijn: twee. Tijdens het intypen van een zoekvraag probeert Cuil suggesties te geven voor betere zoektermen in een *drop down box* direct

onder de zoekbox. Zoekresultaten worden weergegeven in drie kolommen. Voor elk resultaat worden de titel, de URL en een uittreksel weergegeven, meer niet (geen *cached*, *more like this*, *note*, of *save* zoals Ask wel biedt).

Interessant is de box *Explore by Category* waarmee de zoekvraag verfijnd kan worden. In plaats van een meer of minder kunstmatige populariteitsindex zoals Google, probeert Cuil de inhoud van documenten te analyseren en concepten te identificeren, danwel onderwerpsgebieden te presenteren. Zoeken op *international security* geeft aldus de categorieën *Arms Control*, *Political Realists*, *International Relations Scholars*, enz. Maar ook: *Afghan Heads of State*, *Cold war treaties* en meer (niet vergeten op *more* te klikken in de rechter bovenhoek).

De aangeklikte termen worden echter gewoon met *AND* aan de reeds in de zoekbox aanwezige termen toegevoegd. Ook het aantal resultaten valt tegen. Een vergelijking met de grote vier leert dat Cuil de minste resultaten levert. Hopelijk is de index *soon to be much larger*.●

* Zie: The anatomy of a large-scale hypertextual web search engine / Sergey Brin, Lawrence Page. - Computer Networks and ISDN Systems, Vol. 30, NO 1-7 (1998)

** <http://www.cuil.com/>